

Εκτίμηση Αναγκών – Συγκριτική Ανάλυση και Έκθεση Προτάσεων

WP2_D2.27_KMOP_Greece

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

Εταίροι

ΚΜΟΠ – Ελλάδα

CARDET – Κύπρος

CESIE – Ιταλία

CESIS – Πορτογαλία

Children 1st – Ηνωμένο Βασίλειο

Συντακτική Ομάδα

Manuel Abrantes, Ana Cardoso και Paula Carrilho, CESIS, οι οποίοι στηρίχθηκαν στις εθνικές εκθέσεις των:

- Χριστιάνα Αβαρλή, ΚΜΟΠ, Ελλάδα
- Ελίζα Πατούρη, CARDET, Κύπρος
- Tiziana Fantucchio, Noemi De Luca και Maja Brkusanin, CESIE, Ιταλία
- Ana Cardoso, Paula Carrilho και Manuel Abrantes, CESIS, Πορτογαλία

Ευχαριστίες & Δήλωση Αποποίησης Ευθύνης

Το παρόν έγγραφο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ACTIVE: *Focus on Children; Strengthening Policies in Sports and Leisure Activities* και χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ιθαγένεια (Πρόγραμμα REC, 2014-2020) με αριθμό 856826.

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
1. Εισαγωγή.....	4
2. Νομικά πλαίσια.....	6
2.1. Νομικές διατάξεις	6
2.2. Πρωτοβουλίες για την προστασία των παιδιών	9
3. Μεθοδολογία.....	11
4. Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων	14
5. Αποτελέσματα.....	15
5.1. Αντιλήψεις για τη βία στον χώρο του αθλητισμού και σε βάρος παιδιών.....	16
5.2. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών πρόληψης της βίας κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού.....	19
5.3. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών πρόληψης των διακρίσεων κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού.....	23
5.4. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών που προωθούν τη συμμετοχή των παιδιών στον αθλητισμό	26
5.5. Ύπαρξη (και συνέπεια) των πολιτικών παιδικής προστασίας	29
5.6. Προτεινόμενες αλλαγές	32
6. Συμπεράσματα.....	34
Βιβλιογραφία	38

Περίληψη

- Το διακρατικό πρόγραμμα ACTIVE φιλοδοξεί να προωθήσει την ενσωμάτωση πολιτικών προστασίας των παιδιών στον τρόπο λειτουργίας διαφόρων αθλητικών συλλόγων και οργανισμών, όπως αθλητικοί όμιλοι, ακαδημίες και σωματεία. Η παρούσα εκτίμηση αναγκών συνοψίζει και συγκρίνει τα ευρήματα που προέκυψαν από την έρευνα που διεξήγαγαν οι τέσσερις (4) χώρες που συμμετείχαν στην υλοποίηση του προγράμματος: Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία.
- Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν μέσω της διενέργειας έρευνας γραφείου και πεδίου. Τα πρωτογενή στοιχεία της έρευνας συνελέγησαν μέσω της διεξαγωγής συνεντεύξεων, ομάδων εστιασμένης συζήτησης (focus groups) και διαδικτυακής έρευνας. Συνολικά, στην έρευνα συμμετείχαν 244 άτομα, μεταξύ των οποίων βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς και τρεις ομάδες-στόχου: (α) παιδιά που συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες, (β) μέλη της οικογένειάς τους και (γ) επαγγελματίες από τον χώρο του αθλητισμού.
- Το γενικό ενδιαφέρον που εκφράζεται όσον αφορά τη βία κατά των παιδιών αντικατοπτρίζεται στα εθνικά νομικά πλαίσια και τα ενεργά μέτρα κρατικής πολιτικής των χωρών-εταίρων. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αυξημένη ευαισθητοποίηση για την αθλητική βία, καθώς πραγματοποιούνται ποικίλες πρωτοβουλίες για αυτό το φαινόμενο από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και πιο συγκεκριμένα, εκστρατείες ευαισθητοποίησης, σεμινάρια, συνέδρια και συναφείς εκδηλώσεις.
- Ωστόσο, οι χώρες των εταίρων του προγράμματος εξακολουθούν να μην διαθέτουν ειδικά πρότυπα για την αποτελεσματική πρόληψη, παρακολούθηση και καταγγελία περιστατικών βίας κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού. Οι ανεπάρκειες που διαπιστώνονται στα νομικά τους πλαίσια, είτε επειδή απουσιάζουν σχετικές διατάξεις είτε επειδή υπάρχουν, αλλά είναι γενικές και αόριστες, δημιουργούν επιπρόσθετες δυσκολίες στον εντοπισμό, την παρακολούθηση και την παρέμβαση σε περιπτώσεις βίας.
- Παράλληλα, παρατηρείται έλλειψη επίσημων πολιτικών ή μηχανισμών σε επίπεδο αθλητικών οργανισμών, με αποτέλεσμα η πρόληψη της βίας κατά των παιδιών να επαφίεται στην ατομική ευθύνη, τη μικρότερη ή μεγαλύτερη ικανότητα του εκάστοτε προπονητή, του παιδιού ή των γονέων του να χειριστούν την κατάσταση.
- Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα επισήμαναν περιστατικά σωματικής και ψυχολογικής βίας κατά των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Οι εν λόγω πράξεις βίας

διαπράττονται από επαγγελματίες σε βάρος παιδιών, από μέλη της οικογένειας του παιδιού κατά του παιδιού και των επαγγελματιών ή από ένα παιδί σε βάρος ενός άλλου.

- Αν και ορισμένα περιστατικά προκαλούνται από περιστασιακές ή/και κλιμακούμενες συγκρούσεις, άλλα σχετίζονται με ευρύτερες μορφές βίας και κοινωνικών διακρίσεων. Αυτό γίνεται φανερό ιδιαίτερα στις περιγραφές πράξεων βίας λόγω έμφυλων στερεοτύπων, στις ρατσιστικές ενέργειες και συζητήσεις, καθώς και στον αποκλεισμό παιδιών με αναπηρίες.
- Τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα παρέθεσαν συγκεκριμένες προτάσεις για την καταπολέμηση του υπό εξέταση φαινομένου, όπως: (α) υιοθέτηση μηχανισμών εντοπισμού και παρέμβασης σε περιπτώσεις βίας, (β) αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν οι αθλητικοί οργανισμοί το πρόβλημα της βίας, (γ) βελτίωση της παρεχόμενης ενημέρωσης και επιμόρφωσης των επαγγελματιών του αθλητισμού, των παιδιών και των γονέων τους και (δ) αύξηση της ευρύτερης ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.
- Μέσω της παρούσας εκτίμησης αναγκών εφιστάται η προσοχή σε συγκεκριμένα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στα μετέπειτα στάδια υλοποίησης του προγράμματος ACTIVE, όπως, για παράδειγμα: (α) να διασφαλιστεί η έγκαιρη αναγνώριση περιστατικών αθλητικής βίας από την πλευρά των αθλητικών οργανισμών, των επαγγελματιών, των παιδιών και των οικογενειών τους, (β) να αποσαφηνιστεί ότι οι αθλητικοί οργανισμοί είναι εξίσου υπεύθυνοι για την προαγωγή της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού, (γ) να εισαχθούν επίσημοι κανονισμοί για την ενημέρωση των παιδιών και των γονέων τους σχετικά με τους μηχανισμούς παιδικής προστασίας και (δ) να αναβαθμιστούν τα προγράμματα επιμόρφωσης για επαγγελματίες στον τομέα του αθλητισμού.

1. Εισαγωγή

Οι αθλητικές δραστηριότητες διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη των παιδιών. Εκτός από τη σωματική άσκηση *αυτή καθαυτή*, παρέχουν στα παιδιά την ευκαιρία να μάθουν και να βιώσουν κοινωνικές αξίες και δεξιότητες, όπως η ενσυναίσθηση, η ομαδικότητα και η αποδοχή της ήττας σύμφωνα με τις αρχές της ευγενούς άμιλλας. Ωστόσο, η βία κατά των παιδιών είναι ένα φαινόμενο που μπορεί κάλλιστα να εκδηλωθεί στους χώρους άθλησης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του

Παιδιού, από τον συνολικό αριθμό των παιδιών που συμμετέχουν σε «ανταγωνιστικά αθλήματα», το 10% έχει υποστεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο παρελθόν, ενώ το 20% διατρέχει αντίστοιχο κίνδυνο στο μέλλον.

Το διακρατικό πρόγραμμα ACTIVE, με συντονιστή το Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας - ΚΜΟΠ (Ελλάδα), υλοποιείται με τη συμμετοχή ενός σχήματος συνεργαζόμενων φορέων που αποτελείται από τους εταίρους CARDET (Κύπρος), CESIE (Ιταλία), CESIS (Πορτογαλία) και Children's 1st (Σκωτία). Απώτερος σκοπός του προγράμματος είναι να προωθήσει την ενσωμάτωση πολιτικών προστασίας των παιδιών στον τρόπο λειτουργίας διαφόρων αθλητικών συλλόγων, ακαδημιών και οργανισμών. Παράλληλα, απευθύνεται σε οργανισμούς ανταγωνιστικών αθλημάτων, όπως επίσης σε συλλόγους που διοργανώνουν ψυχαγωγικές αθλητικές εκδηλώσεις σε τοπικό επίπεδο ή/και σε ένα λιγότερο επίσημο (τυπικό) περιβάλλον.

Η εκτίμηση αναγκών που επιχειρείται στο παρόν έγγραφο στηρίχθηκε στις εθνικές εκθέσεις που εκπονήθηκαν από τους εταίρους σε καθεμία από τις τέσσερις (4) υπό μελέτη χώρες: Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία. Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να συμβουλευτείτε την εθνική έκθεση της χώρας-εταίρου που σας ενδιαφέρει. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μεταξύ των αρχών Φεβρουαρίου και των μέσων Απριλίου 2020.

Στο συγκεκριμένο στάδιο υλοποίησης του προγράμματος ACTIVE, ο σκοπός είναι τριπλός:

- Να βελτιώσει τη συλλογή στοιχείων και την παραγωγή γνώσης σχετικά με τις υφιστάμενες πολιτικές προστασίας των παιδιών σε αθλητικούς συλλόγους και οργανισμούς,
- Να εντοπίσει τα κενά που αφορούν πολιτικές προστασίας των παιδιών σε αθλητικά περιβάλλοντα και συγχρόνως να συμβάλει στην περαιτέρω ενδυνάμωσή τους, και
- Να αναλύσει και να προτείνει τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους πρόληψης της βίας κατά των παιδιών σε αυτό τον τομέα, καθώς και αντίστοιχες καλές πρακτικές.

Η παρούσα εκτίμηση αναγκών θα αποτελέσει τη βάση στην οποία θα στηριχθούν τα επόμενα παραδοτέα του προγράμματος, τα οποία θα περιλαμβάνουν: (α) ένα διαδικτυακό (online) εργαλείο αυτοαξιολόγησης που θα βοηθήσει τους αθλητικούς συλλόγους να εντοπίζουν τα κενά και τις ανάγκες που αφορούν πολιτικές προστασίας των παιδιών, (β) ένα πρόγραμμα ενδυνάμωσης ικανοτήτων για επαγγελματίες αθλητισμού προκειμένου να προληφθεί και να

καταπολεμηθεί η βία κατά των παιδιών σε αθλητικά περιβάλλοντα και (γ) κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τον τρόπο δημιουργίας δικτύων οργανισμών με στόχο τη δημιουργία ασφαλέστερων περιβαλλόντων για παιδιά που ασχολούνται με αθλητικές δραστηριότητες.

Αρχικά, θα παρουσιάσουμε με συντομία την εθνική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα-εταίρο σχετικά με την προστασία των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Έπειτα, θα περιγράψουμε τα βασικά σημεία της ερευνητικής μεθοδολογίας και το προφίλ των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποίησε το εταιρικό σχήμα. Τέλος, θα αναφέρουμε τα κύρια αποτελέσματα που προέκυψαν από την πλευρά των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων, των επαγγελματιών, των παιδιών και των οικογενειών τους όσον αφορά την ύπαρξη και την πρόληψη της βίας στον χώρο του αθλητισμού. Θα επισημάνουμε ομοιότητες και διαφορές που παρατηρήθηκαν μεταξύ των τεσσάρων (4) χωρών-εταίρων και κατόπιν, θα παραθέσουμε προτάσεις των συμμετεχόντων για την ενίσχυση της προστασίας των παιδιών σε αυτό τον τομέα. Τέλος, στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων, ακολουθεί μία περίληψη των ευρημάτων της έρευνας και ο αντίκτυπός τους στα μετέπειτα στάδια υλοποίησης του προγράμματος ACTIVE.

2. Νομικά πλαίσια

Στις τέσσερις (4) υπό εξέταση χώρες, αντικατοπτρίζεται ένα γενικό ενδιαφέρον στα εθνικά νομικά πλαίσια και τα ενεργητικά μέτρα κρατικής πολιτικής σε ό,τι αφορά την πρόληψη της βίας σε βάρος παιδιών. Στην πλειονότητά τους, οι υφιστάμενοι νόμοι και τα συναφή μέτρα χαρακτηρίζονται από μεγάλο εύρος, καθώς αναφέρονται για παράδειγμα στην προώθηση ηθικών αξιών ή στην καταδίκη κάθε μορφής βίας, διακρίσεως και κακομεταχείρισης. Αν και καλύπτουν, ασφαλώς, το φαινόμενο της βίας κατά των παιδιών στον αθλητισμό, η εφαρμογή τους σε πρακτικά ζητήματα μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολη.

2.1. Νομικές διατάξεις

Οι χώρες που συμμετέχουν στο εταιρικό σχήμα εξακολουθούν να μην διαθέτουν ειδικά πρότυπα για την αποτελεσματική πρόληψη, παρακολούθηση και καταγγελία περιστατικών αυτής της μορφής βίας, ιδίως σε ορισμένες εκδηλώσεις της, όπως η έμφυλη βία. Στην πράξη, η βία κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού καλύπτεται από ένα φάσμα νομικών διατάξεων που περιλαμβάνει:

- Νομικές διατάξεις για τα δικαιώματα των παιδιών και την προστασία τους από τη βία και την κακομεταχείριση, οι οποίες εφαρμόζονται στους χώρους διεξαγωγής αθλητικών δραστηριοτήτων, ακόμη και αν αυτό δεν αναφέρεται ρητά.
- Νομικές διατάξεις για την πρόληψη της αθλητικής βίας, οι οποίες ισχύουν και για τα παιδιά, αν και κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται ρητά.

Για παράδειγμα, στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τιμωρούνται η απλή σωματική βλάβη (άρθρο 308 παρ. 1 εδ. α), η επικίνδυνη σωματική βλάβη (άρθρο 309), η βαριά σωματική βλάβη (άρθρο 310 παρ. 1), ο βασανισμός του θύματος που επιφέρει ψυχολογική καταπόνηση (άρθρο 310 παρ. 3), η πρόκληση σωματικής βλάβης σε ανήλικο (άρθρο 312), η παράνομη βία (άρθρο 330), η απειλή (άρθρο 333) καθώς και η σεξουαλική παρενόχληση (άρθρο 337). Όλες οι παραπάνω διατάξεις εφαρμόζονται και για τους ανηλικούς, ενώ το γεγονός ότι μία πράξη βίας διαπράττεται σε βάρος ενός παιδιού δεν αποκλείει την επιβολή σοβαρότερων ποινικών κυρώσεων.

Σε ό,τι αφορά την αθλητική βία, ο Νόμος υπ' αριθμ. 2725/1999 για τον ερασιτεχνικό και επαγγελματικό αθλητισμό ήταν ένας από τους πρώτους ελληνικούς νόμους για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό. Εξακολουθεί να είναι ο βασικός νόμος που εφαρμόζεται στον τομέα της προστασίας του αθλητισμού. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει διατάξεις που επιβάλλουν ποινές για πράξεις βίας που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια αθλητικών εκδηλώσεων ή σε χώρους που προάγουν τον αθλητισμό. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο εν λόγω νόμος έχει τροποποιηθεί επανειλημμένα από τότε που θεσπίστηκε για πρώτη φορά προκειμένου να ανταποκρίνεται όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά στις υφιστάμενες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Το 2015, θεσπίστηκε ο Νόμος υπ' αριθμ. 4326/2015 που αφορά επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό. Ο νόμος αυτός εισήγαγε ορισμένες νέες διατάξεις για την πρόληψη φαινομένων βίας στον χώρο του αθλητισμού. Θεσπίστηκαν νέες μέθοδοι ελέγχου των λεσχών φιλάθλων, προστέθηκαν διατάξεις για την πρόληψη και την επιβολή ποινικών κυρώσεων για εγκλήματα βίας με αφορμή αθλητικές εκδηλώσεις και συγχρόνως συστάθηκαν νέοι δημόσιοι φορείς με στόχο την πρόληψη ποινικών αδικημάτων στον αθλητισμό, όπως η Διαρκής Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας (ΔΕΑΒ) και το Ειδικό Σώμα Παρατηρητών που τη βοηθά σημαντικά στο έργο της.

Στην Πορτογαλία, το εθνικό Σύνταγμα περιλαμβάνει όχι μόνο μία ρήτρα για το δικαίωμα του παιδιού στην προστασία από την κοινωνία και το Κράτος όσον αφορά την ολοκληρωμένη του ανάπτυξη (άρθρο 69, παρ. 1) αλλά επίσης, μία ρήτρα σύμφωνα με την οποία το Κράτος σε συνεργασία με το σχολείο, τους αθλητικούς συλλόγους και τα αντίστοιχα σωματεία, οφείλει

να προωθεί, να ενθαρρύνει, να προσανατολίζει προς και να στηρίζει τον αθλητισμό και τη σωματική άσκηση, καθώς και να προλαμβάνει την αθλητική βία (άρθρο 79, παρ. 2). Επιπρόσθετα, υπάρχει ειδικός νόμος για την αντιμετώπιση της βίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της μισαλλοδοξίας στον αθλητισμό (Νόμος υπ' αριθμ. 39/2009, όπως τροποποιήθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα 114/2011 και αναδημοσιεύθηκε στον Νόμο υπ' αριθμ. 52/2013).

Τόσο στην Ιταλία όσο και στην Πορτογαλία, υπάρχουν νομικές διατάξεις σχετικά με την καταλληλότητα των εργαζόμενων και των εθελοντών που ασχολούνται με δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, οι εργοδότες υποχρεούνται να ελέγχουν το ποινικό μητρώο των εργαζόμενων για να διασφαλίσουν ότι δεν πρόκειται να καταλάβουν αυτές τις θέσεις εργασίας δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων (Νομοθετικό Διάταγμα του Προέδρου της Δημοκρατίας της 14/11/2002 υπ' αριθμ 313, άρθρο 25 bis, στην Ιταλία· Νόμος υπ' αριθμ. 103/2015, στην Πορτογαλία).

Η έρευνά μας επιβεβαιώνει τη σημασία διεθνών νομοθετημάτων, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990), η οποία επικυρώθηκε από τις τέσσερις χώρες υπό ανάλυση, και η Οδηγία 2011/93/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Επιπλέον, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Κακοποίηση (2007) έχει συναφθεί και από τις τέσσερις προαναφερθείσες χώρες.

Αρκετές από τις παραπάνω χώρες έχουν υιοθετήσει τα τελευταία χρόνια ενεργητικά μέτρα κρατικής πολιτικής για την πρόληψη της βίας που ασκείται σε βάρος των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Τέτοια είναι η περίπτωση της Κύπρου, με την Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας (2016-2019), στην οποία ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού (ΚΟΑ) θεωρείται ως η Ανώτατη Αθλητική Αρχή στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ο εν λόγω οργανισμός έχει αναλάβει τις ακόλουθες αρμοδιότητες: (α) να ζητά από κάθε εργαζόμενο του οποίου η εργασία περιλαμβάνει συχνή επαφή με παιδιά (π.χ. σχολεία, αθλητικοί σύλλογοι κλπ.) να καταθέσει πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου σε σχέση με αυτά τα αδικήματα και να του απαγορεύει να εργαστεί αν ο υπάλληλος δεν μεριμνήσει να προσκομίσει αυτό το πιστοποιητικό, (β) να προετοιμάσει ένα εγχειρίδιο που θα διανεμηθεί στους εργοδοτούμενους και σε όσους εποπτεύονται από τον ΚΟΑ για τον εντοπισμό περιστατικών κακοποίησης και εκμετάλλευσης, τον εντοπισμό παιδιών τα οποία

ενδεχομένως διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να υποστούν οιασδήποτε μορφής σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση και τη διαδικασία αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών (αυτό εμπίπτει στο πρόγραμμα «Φωνή» 2016-2019), (γ) να συνεργαστεί με τη «Φωνή» για τον σχεδιασμό και την προώθηση προγραμμάτων/σεμιναρίων εκπαίδευσης για ενήλικες που ασχολούνται με παιδιά μέσω του αθλητισμού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους προπονητές, οι οποίοι έχουν, ως συνήθως, πιο στενή σχέση με τα παιδιά και (δ) να αποστείλει ενημερωτική εγκύκλιο προς τις Αθλητικές Ομοσπονδίες για τις νομικές υποχρεώσεις τους, όπως για παράδειγμα, την απαραίτητη προσκόμιση πιστοποιητικού λευκού ποινικού μητρώου από σεξουαλικά αδικήματα έναντι παιδιών εκ μέρους των ομοσπονδιακών και σωματειακών προπονητών και την υποχρέωση του οποιουδήποτε εμπλεκόμενου να προβεί σε καταγγελία στις αρμόδιες αρχές, όταν έχει πληροφορηθεί, διαπιστώσει ή υπήρξε μάρτυρας πρόκλησης «βλάβης» εις βάρος παιδιού.

Στην Πορτογαλία, το Σχέδιο Δράσης κατά των Διακρίσεων λόγω Σεξουαλικού Προσανατολισμού, Ταυτότητας και Έκφρασης Φύλου και Σεξουαλικών Χαρακτηριστικών (2018-2021) περιλαμβάνει ειδική αναφορά στην πρόληψη της αθλητικής βίας. Τον Νοέμβριο του 2019, ξεκίνησε μία δημόσια διαβούλευση με σκοπό την υποβολή σχολίων και παρατηρήσεων σχετικά με την προετοιμασία μίας Στρατηγικής για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2019-2022). Μία από τις προτεραιότητες της εν λόγω Στρατηγικής θα είναι η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας που πλήττει παιδιά και νέους. Μεταξύ των δράσεων που προβλέπονται σε αυτό τον τομέα είναι η ανάπτυξη διδακτικού υλικού για τη σεξουαλική βία που ασκείται σε βάρος παιδιών και νέων στους χώρους διεξαγωγής αθλητικών δραστηριοτήτων.

2.2. Πρωτοβουλίες για την προστασία των παιδιών

Η αυξημένη ευαισθητοποίηση που παρατηρείται σχετικά με την αθλητική βία αντικατοπτρίζεται σε ποικίλες πρωτοβουλίες που πραγματοποιούνται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και πιο συγκεκριμένα, σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης, σεμινάρια, συνέδρια και συναφείς εκδηλώσεις. Σε διεθνές επίπεδο, η καμπάνια του Συμβουλίου της Ευρώπης “Start to Talk” («Σπάσε τη Σιωπή») ξεκίνησε το 2019 με στόχο να επιστήσει την προσοχή της κοινής γνώμης στο πρόβλημα της παιδικής και εφηβικής σεξουαλικής κακοποίησης που παρατηρείται στον τομέα του αθλητισμού. Η Ελλάδα και η Πορτογαλία συγκαταλέγονται μεταξύ των χωρών που όχι μόνο συμμετείχαν σε αυτή την καμπάνια ευαισθητοποίησης αλλά και αξιοποίησαν εποικοδομητικά το ενημερωτικό υλικό που τους παρέιχε. Ένα από τα αποτελέσματα της καμπάνιας ήταν η δημιουργία ενός *Πακέτου*

Επιμόρφωσης (Training Kit) για άτομα που ασκούν επιρροή στη λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή πρακτικών που σχετίζονται με την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών στον αθλητισμό. Στην Ελλάδα, προβλήθηκε από τα τηλεοπτικά κανάλια της χώρας ένα τηλεοπτικό σποτ με μήνυμα κοινωνικού περιεχομένου.

Σε εθνικό επίπεδο, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή της UNESCO σε συνεργασία με τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού οργάνωσε ένα συνέδριο με το εξής θέμα: «Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Βίας κατά των Παιδιών: Ο Ρόλος των Αθλητών στην Πρόληψη και την Αντιμετώπιση του Φαινομένου». Στην Ελλάδα, ο οργανισμός «Το Χαμόγελο του Παιδιού» με κεντρικό μήνυμα «Μένει Μυστικό» διοργάνωσε αρκετές εθνικές δράσεις, όπως πανελλαδική εκστρατεία ενάντια στη σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών στα ΜΜΕ και στο διαδίκτυο, ανακοινώσεις και δελτία τύπου, συμμετοχή σε δημόσιες εκδηλώσεις, δράσεις ευαισθητοποίησης και διαδραστικές συναντήσεις, σε πανελλαδικό επίπεδο, με σχολεία για την πρόληψη της παιδικής κακοποίησης και κακομεταχείρισης γενικά αλλά και στον αθλητισμό ειδικότερα.

Η Ιταλία έχει αναλάβει επίσης μία σειρά σχετικών πρωτοβουλιών. Μία καλή πρακτική που εκφράζει την προσπάθεια διασφάλισης βιώσιμων πρωτοβουλιών είναι το Μνημόνιο Συμφωνίας, το οποίο υπεγράφη το 2013 μεταξύ του Υπουργείου Ίσων Ευκαιριών, Πολιτικών Αθλητισμού και Νεολαίας και της Εθνικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων της Ιταλίας (CONI) και καθιερώνει σε ετήσια βάση την πραγματοποίηση μίας «εβδομάδας αθλητισμού κατά της έμφυλης βίας στις αθλητικές δραστηριότητες και μέσω του αθλητικού ιδεώδους». Η Ιταλική Αθλητική Ένωση «Αθλητισμός για Όλους» (Unione Italiana Sport Per Tutti - UISP), η οποία απαριθμεί 1.335.000 μέλη, 18.020 αθλητικούς συλλόγους (σύμφωνα με δεδομένα του 2015), 157 επιτροπές σε όλες τις ιταλικές επαρχίες και περιφέρειες and 25 Πρωταθλήματα και τομείς δραστηριοποίησης, καθώς και το Αθλητικό Κέντρο της Ιταλίας (CSI), συμμετείχαν στην καμπάνια του οργανισμού "Save the Children" με τίτλο "Adults in Place" υιοθετώντας μία πολιτική για την προστασία των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Η εν λόγω πολιτική προβλέπει τον καθορισμό συγκεκριμένων κριτηρίων για την πρόσληψη κατάλληλου προσωπικού, την υιοθέτηση ενός Κώδικα Δεοντολογίας που υπογράφεται και αναγνωρίζεται από όλους τους ενήλικες που εργάζονται με παιδιά, εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα και την προστασία των παιδιών και την αξιολόγηση του κινδύνου κακοποίησης στο πλαίσιο των αθλητικών δραστηριοτήτων.

Παράλληλα, η UISP έχει αναπτύξει τη δική της «Πολιτική για την Προστασία Παιδιών και Εφήβων», η οποία περιλαμβάνει τα καθήκοντα του οργανισμού, των εργοδοτών και των εργαζομένων του, έναν ορισμό της κακοποίησης καθώς και πρότυπα πρόληψης και

προστασίας. Κάθε φορά που η UISP ενδιαφέρεται να συνεργαστεί με άλλους φορείς, πρώτα επαληθεύει αν έχουν κάποια σχετική πολιτική, ενώ είναι πιθανό να τους ζητήσει να συμμορφωθούν με τις αρχές της δικής της Πολιτικής. Επιπλέον, η UISP προωθεί τον λεγόμενο «υγιή» αθλητισμό μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων κατά της έμφυλης βίας στον αθλητισμό, π.χ. “Bike in Pink”, “Take the Field against Homophobia” και “Running Hearts”.

Το Mal.Ab Group (Διοργανική Ομάδα Εμπειρογνομώνων κατά της σοβαρής Παιδικής Κακοποίησης και Κακομεταχείρισης), η Εθνική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων της Ιταλίας στην Τεργέστη και η Περιφερειακή Σχολή Εκπροσώπων του Αθλητισμού ανέπτυξαν και διεξήγαγαν έναν κύκλο επιμορφωτικών μαθημάτων για προπονητές και καθηγητές φυσικής αγωγής με στόχο την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την καταπολέμηση του εκφοβισμού, της βίας, της κακομεταχείρισης και της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού και σε λοιπά περιβάλλοντα της τοπικής κοινότητας. Τα εν λόγω μαθήματα κάλυψαν ποικίλη θεματολογία, όπως οι επιπτώσεις της βίας, της κακοποίησης, του εκφοβισμού και της ομοφοβίας στα παιδιά, οι μηχανισμοί παραπομπής για την καταγγελία και τη διαχείριση περιστατικών βίας και κακοποίησης σε βάρος παιδιών και πληροφορίες για υπηρεσίες παιδικής προστασίας στην Ιταλία.

Τέλος, το διακρατικό πρόγραμμα με τίτλο “Sport respects your rights – empowering young Europeans in sport for a culture of respect and integrity against sexualised violence and gender harassment”, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έδωσε την ευκαιρία σε νέους/ες ηλικίας 16-22 ετών να σχεδιάσουν τη δική τους διαδικτυακή καμπάνια μέσω μίας πλατφόρμας που είχαν δημιουργήσει οι εταίροι για αυτό τον σκοπό. Στόχος των καμπανιών ήταν να καταστήσουν τη νεολαία παράγοντα κοινωνικής αλλαγής και πιο συγκεκριμένα, παράγοντα καταπολέμησης της έμφυλης βίας μέσω του αναστοχασμού και της μάθησης μέσω συνομηλίκων (peer learning).

3. Μεθοδολογία

Η παρούσα εκτίμηση αναγκών στηρίχθηκε σε έρευνα γραφείου και πεδίου που διενεργήθηκε σε εθνικό επίπεδο από τους εταίρους του προγράμματος ACTIVE. Κατά το στάδιο συλλογής πρωτογενών στοιχείων συμμετείχαν βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς και άτομα από τις ακόλουθες τρεις (3) ομάδες-στόχους:

- Παιδιά (<18 ετών) που συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες,
- Μέλη της οικογένειας των παιδιών που συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες, και

- Επαγγελματίες που εργάζονται σε αθλητικούς οργανισμούς.

Σε κάθε χώρα-εταίρο, επιλέχθηκαν δύο (2) πόλεις για τη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο σύνολο κριτηρίων:

- Τη στρατηγική σημασία των πόλεων στην εκάστοτε χώρα
- Τη σχέση με σημαντικούς ενδιαφερόμενους φορείς και τη γεωγραφική τους επιρροή
- Την αξιοποίηση βασικών οργανισμών, όπως αθλητικοί σύλλογοι, οργανισμοί ψυχαγωγίας κτλ. στην ανάπτυξη του προγράμματος
- Την αξιοποίηση πιθανών εκπαιδευτών στη διαδικασία ανάπτυξης του προγράμματος
- Την αξιοποίηση οργανισμών με αναγνωρισμένες καλές πρακτικές
- Την απαιτούμενη χρονική διάρκεια και τα οδοιπορικά έξοδα για την υλοποίηση των δράσεων.

Οι πόλεις που επιλέχθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου ήταν οι εξής: Λευκωσία και Λάρνακα, στην Κύπρο· Αθήνα και Θεσσαλονίκη, στην Ελλάδα· Ρώμη και Παλέρμο, στην Ιταλία· Λισαβόνα και Ματοσίνχος, στην Πορτογαλία.

Αρχικά, η έρευνα περιλάμβανε δύο (2) μεθοδολογίες για τη συλλογή των δεδομένων: (α) ατομικές συνεντεύξεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς και (β) ομάδες εστιασμένης συζήτησης (focus groups) με επαγγελματίες από τον χώρο του αθλητισμού, παιδιά που αθλούνται σε διάφορους αθλητικούς συλλόγους και μέλη της οικογένειάς τους.

Κατά τη διάρκεια της διενέργειας της έρευνας πεδίου, οι εθνικές κυβερνήσεις ανακοίνωσαν μέτρα γενικής απαγόρευσης της κυκλοφορίας (lockdown) για να περιοριστεί η εξάπλωση του Covid-19. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν ορισμένες προσαρμογές κατόπιν συμφωνίας με τους Υπευθύνους που έχει ορίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μεταπαρακολούθηση του προγράμματος ACTIVE. Πιο συγκεκριμένα, μερικές από τις συνεντεύξεις διεξήχθησαν τηλεφωνικώς ή συμπληρώνοντας γραπτώς τις απαντήσεις στο σχετικό έντυπο αντί να διεξαχθούν δια ζώσης. Εκτός από αυτό, χρησιμοποιήθηκε ένα διαδικτυακό (online) ερωτηματολόγιο στις περιπτώσεις όπου δεν ήταν εφικτή η συμπλήρωση ή η αντικατάσταση των ομάδων εστιασμένης συζήτησης (focus groups). Αν και η χρήση του διαδικτυακού ερωτηματολογίου ενείχε περιορισμούς ως προς το επίπεδο λεπτομέρειας των πληροφοριών που συνελέγησαν, αυτό δεν εμπόδισε την έρευνά μας να φτάσει σε μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων σε σχέση με αυτόν που αρχικά προσδοκούσαμε.

Οι συνεντεύξεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς ήταν ημιδομημένες και είχαν χρονική διάρκεια 30-45 λεπτά. Οι ερωτήσεις της συνέντευξης αφορούσαν τόσο τις γνώσεις όσο και τις απόψεις των συνεντευξιζόμενων για τα δικαιώματα των παιδιών στον αθλητισμό, την ύπαρξη αθλητικής βίας, τον ρόλο των αθλητικών οργανισμών στην πρόληψη αυτής της μορφής βίας, την ύπαρξη πολιτικών παιδικής προστασίας, την επιμόρφωση των επαγγελματιών του αθλητισμού σε αυτά τα ζητήματα, τις προσπάθειες αξιολόγησης των εμπειριών και της ικανοποίησης των παιδιών, το δικαίωμα στη μη διάκριση και προτάσεις για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Ομάδες εστιασμένης συζήτησης διεξήχθησαν μόνο στην Πορτογαλία και την Κύπρο. Στην Πορτογαλία, διοργανώθηκαν δύο τέτοιες ομάδες με γονείς και μία με παιδιά. Στην Κύπρο, πραγματοποιήθηκαν δύο ομάδες εστίασης με τη συμμετοχή επαγγελματιών και άλλες δύο με τη συμμετοχή παιδιών και γονέων.

Οι ομάδες εστιασμένης συζήτησης σχεδιάστηκαν με το σκεπτικό να έχουν διάρκεια 50-90 λεπτά και να περιλαμβάνουν διαφορετικές ερωτήσεις ανάλογα με την εκάστοτε ομάδα-στόχου. Στις ομάδες με τους επαγγελματίες, οι ερωτήσεις αφορούσαν: (α) την ύπαρξη πολιτικών παιδικής προστασίας εντός των αθλητικών οργανισμών και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής τους, (β) κενά και καλές πρακτικές, (γ) το ενδεχόμενο να έχουν υπάρξει στο παρελθόν μάρτυρες περιστατικών βίας ή να έχουν ακούσει τέτοια περιστατικά, (δ) τον ρόλο του οργανισμού στον οποίο εργάζονται στη διαμόρφωση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα παιδιά, (ε) τη συμμετοχή και την ενημέρωση των παιδιών, (στ) το δικαίωμα στη μη διάκριση και (ζ) την επιμόρφωση των επαγγελματιών του αθλητισμού σε αυτά τα ζητήματα. Στις ομάδες με τα παιδιά και τα μέλη της οικογένειάς τους, οι ερωτήσεις περιστράφηκαν γύρω από τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους, τα συναισθήματά τους για τους συλλόγους και τους χώρους στους οποίους αθλούνται και το ενδεχόμενο να έχουν υπάρξει στο παρελθόν μάρτυρες περιστατικών βίας ή να έχουν ακούσει τέτοια περιστατικά στις εγκαταστάσεις όπου αθλούνται.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, παιδί θεωρείται κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ (18) ετών. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τους ερευνητικούς σκοπούς των ομάδων εστιασμένης συζήτησης, μας φάνηκε εύλογο να συμπεριλάβουμε σε αυτές παιδιά ηλικίας από 6 έως 18 ετών. Υπό αυτή την έννοια, διατηρήθηκε ισορροπία μεταξύ των εξελισσόμενων ικανοτήτων των συμμετεχόντων και της ανάγκης να έχουμε συμμετέχοντες διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Κύριο μέλημά μας ήταν, ειδικά στην περίπτωση των παιδιών που συμμετείχαν στις ομάδες, να διασφαλίσουμε ότι

ήταν πλήρως ενημερωμένα για τους στόχους της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, ότι εξέφρασαν τις προσωπικές τους αντιλήψεις και απόψεις, καθώς και ότι ένιωσαν άνετα και ασφαλή καθ' όλη τη διάρκεια.

Το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Πορτογαλία για να συμπληρώσει τη συλλογή δεδομένων από τους επαγγελματίες, τα παιδιά και τις οικογένειές τους διασφαλίζοντας, σε κάθε περίπτωση, πλήρως την ανωνυμία των συμμετεχόντων και το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής τους ζωής.

4. Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα 244 άτομα λαμβάνοντας υπόψη τις ποικίλες μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων, το προφίλ των συμμετεχόντων και τη χώρα τους.

Πίνακας 1: Αριθμός συμμετεχόντων ανά μέθοδο συλλογής δεδομένων, προφίλ και χώρα

Μέθοδος	Προφίλ	Χώρα				Σύνολο
		Κύπρος	Ελλάδα	Ιταλία	Πορτογαλία	
Συνεντεύξεις	Ενδιαφερόμενοι φορείς	10	10	10 ^a	12	42
Ομάδες εστιασμένης συζήτησης (Focus groups)	Παιδιά	12	–	–	6	18
	Γονείς	11	–	–	14	25
	Επαγγελματίες	16	–	–	–	16
Διαδικτυακά ερωτηματολόγια (ή τηλεφωνικές συνεντεύξεις)	Παιδιά	–	35	13	19	67
	Γονείς	–	15	13 ^a	12	40
	Επαγγελματίες	–	21	12	3	36
Σύνολο		49	81	48	66	244

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς για τις συνεντεύξεις προσδιορίστηκαν κατά την έναρξη υλοποίησης του προγράμματος. Πρόκειται για άτομα που ενδιαφέρονται και εμπλέκονται σε

^a 12 οικογένειες και παιδιά συμμετείχαν σε τηλεφωνικές συνεντεύξεις, ενώ 1 συμπλήρωσε διαδικτυακό ερωτηματολόγιο.

θέματα που άπτονται της προστασίας των παιδιών ή που διευθύνουν και συντονίζουν αθλητικούς και ψυχαγωγικούς οργανισμούς που απευθύνονται σε παιδιά. Τα άτομα που έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις ήταν εκπρόσωποι οργανισμών (π.χ. αρχές, αθλητικοί σύλλογοι και ΜΚΟ), δημόσιοι υπάλληλοι, αθλητές, προπονητές, εκπαιδευτές, καθηγητές φυσικής αγωγής, διοργανωτές ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων για παιδιά, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και νομικοί.

Τα άτομα που συμμετείχαν στις ομάδες εστιασμένης συζήτησης (focus groups) και στη διαδικτυακή έρευνα ήταν παιδιά, μέλη της οικογένειάς τους και επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται σε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω αθλήματα: μπάσκετ, caroeira, χορός, ξιφασκία, ποδόσφαιρο, futsal, γυμναστική, χάντμπολ, καράτε, ιστιοπλοΐα, skating, κολύμβηση, ταεκβοντό, τένις και βόλεϊ.

Αναφορικά με το προφίλ των συμμετεχόντων στις ομάδες εστιασμένης συζήτησης:

- Στην Κύπρο: τα παιδιά ήταν 7 κορίτσια και 5 αγόρια, ηλικίας 10-15 ετών· τα μέλη της οικογένειας ήταν 5 μητέρες και 6 πατέρες· οι επαγγελματίες ήταν 1 γυναίκα και 15 άνδρες, μεταξύ των οποίων προπονητές, εκπαιδευτές, εκπαιδευτικοί, μία ψυχολόγος και ένας εκπαιδευτής φυσικής αγωγής.
- Στην Πορτογαλία: και τα 6 παιδιά ήταν κορίτσια, ηλικίας 9-16 ετών, τα μέλη της οικογένειας ήταν 14 μητέρες και 4 πατέρες.

Σε ό, τι αφορά τους συμμετέχοντες στη διαδικτυακή έρευνα:

- Στην Ιταλία: τα μέλη της οικογένειας ήταν 9 μητέρες και 4 πατέρες· οι επαγγελματίες ήταν 4 γυναίκες και 8 άνδρες, μεταξύ των οποίων εκπαιδευτές, εκπαιδευτικοί, καθηγητές φυσικής αγωγής, αθλητικοί εκπαιδευτές, και ένας/μία κοινωνικός/η λειτουργός σε έναν αθλητικό σύλλογο.
- Στην Ελλάδα: όλα τα παιδιά είχαν ηλικία άνω των 15 ετών, σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η ισχύουσα ελληνική νομοθεσία.
- Στην Πορτογαλία: 19 παιδιά, 12 γονείς και 3 επαγγελματίες (2 γυναίκες και 1 άνδρας).

5. Αποτελέσματα

5.1. Αντιλήψεις για τη βία στον χώρο του αθλητισμού και σε βάρος παιδιών

Βασικό μήνυμα

Περιστατικά βίας κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού αναφέρθηκαν και στις τέσσερις (4) χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, ενώ τις περισσότερες φορές σχετίζονται με λεκτική ή/και ψυχολογική βία. Αν και σε μικρότερη συχνότητα, αναφέρθηκαν επίσης, περιστατικά σωματικής και σεξουαλικής βίας σε βάρος των παιδιών. Πράξεις βίας μπορούν να διαπραχθούν από τους επαγγελματίες κατά των παιδιών, από ενήλικο μέλος της οικογένειας του παιδιού εναντίον άλλων παιδιών και των επαγγελματιών ή από ένα παιδί σε βάρος ενός άλλου. Ειδικά στην περίπτωση των ανταγωνιστικών αθλημάτων, υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες εκδήλωσης βίας, γεγονός που οι συμμετέχοντες απέδωσαν στον υπερβάλλοντα ζήλο που επιδεικνύουν οι αθλητές για τη νίκη παραβλέποντας, όμως, τις αρχές της ευγενούς άμιλλας και του αλληλοσεβασμού.

Όπως προαναφέρθηκε, τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι εκδηλώνονται ποικίλα περιστατικά βίας σε βάρος των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Αναφορικά με τις μορφές βίας που συναντώνται σε αυτό τον χώρο, θα μπορούσαν να σημειωθούν τα εξής:

- Η πλειονότητα των περιστατικών που αναφέρθηκαν από τους συμμετέχοντες και των τεσσάρων (4) χωρών αφορούσαν λεκτική ή/και ψυχολογική βία τόσο στο περιβάλλον των προπονήσεων όσο και στο περιβάλλον αθλητικών αγώνων/εκδηλώσεων.
- Πέραν αυτών, αναφέρθηκαν περιστατικά σωματικής βίας, αν και σε μικρότερη συχνότητα, τα οποία περιορίζονταν κυρίως σε επεισόδια όπου τόσο ο δράστης όσο και το θύμα ήταν παιδιά.
- Η περίπτωση της σεξουαλικής βίας σε βάρος παιδιών αναφέρθηκε αναλυτικά από τους Έλληνες συμμετέχοντες. Για την ακρίβεια, όπως επισήμανε μία συμμετέχουσα από την Ελλάδα, ένα κορίτσι είχε πέσει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης από τον προπονητή του, αλλά φοβόταν να το εκμυστηρευτεί στους γονείς του, επειδή ο θύτης το προπονούσε πάνω από μία δεκαετία και τον θεωρούσαν σαν ένα ακόμη μέλος της οικογένειας.

Συνεχίζοντας με το προφίλ των δραστών και των θυμάτων βίας, παρατηρήθηκαν τρεις (3) περιπτώσεις σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες:

- Βία που διαπράττεται από τον προπονητή/εκπαιδευτή σε βάρος ενός παιδιού ή παιδιών, κυρίως με τη μορφή της λεκτικής και της ψυχολογικής βίας, αλλά και της σωματικής βίας σε ορισμένες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, τα παιδιά που συμμετείχαν στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης απάντησαν ότι στο παρελθόν είχαν υποστεί τέτοιες μορφές βίας σε έναν αθλητικό σύλλογο όπου αθλούνταν. Επιπλέον, 5 από τα 19 παιδιά που απάντησαν στο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο, υποστήριξαν ότι γνωρίζουν αντίστοιχα δυσάρεστα περιστατικά που έχουν συμβεί στον αθλητικό σύλλογο στον οποίο είναι εγγεγραμμένα. Τα περιστατικά αυτά, αφορούν κατά κύριο λόγο βία που ασκούν οι προπονητές σε βάρος ορισμένων από τους συναθλητές τους, με αποτέλεσμα μερικές φορές να τους αναγκάζουν να εγκαταλείψουν τη συγκεκριμένη αθλητική δραστηριότητα.
- Βία που διαπράττεται από τον γονέα σε βάρος του παιδιού του, άλλων παιδιών, του προπονητή ή του διαιτητή ενός αγώνα. Η επιθετική συμπεριφορά που εκδηλώνουν οι γονείς, όταν παρακολουθούν αθλητικούς αγώνες ή εκδηλώσεις στις οποίες συμμετέχουν τα παιδιά τους εγείρει ανησυχία σε όλες τις χώρες. Οι συμμετέχοντες από την Ελλάδα και την Ιταλία τόνισαν πόσο αρνητική μπορεί να είναι η επιρροή μίας τέτοιας συμπεριφοράς στα παιδιά, καθώς οι γονείς τους με αυτό τον τρόπο νομιμοποιούν τις βίαιες συμπεριφορές ή και τα υποκινούν να τις υιοθετήσουν εναντίον άλλων παιδιών. Ιδίως στην Ιταλία και την Πορτογαλία, οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των πράξεων βίας και της πίεσης που ασκούν οι γονείς σε βάρος των παιδιών ή/και των προπονητών τους, διότι θεωρούν ότι οι αθλητικές δραστηριότητες δεν στοχεύουν στην προαγωγή της ευημερίας των παιδιών τους και τη σωματική, κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη, αλλά στη δημιουργία νικητών, κοινωνικής προβολής και αναγνώρισης. Αυτό συμβαίνει συνήθως, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, στα πιο ανταγωνιστικά αθλήματα και ιδιαίτερα, στο ποδόσφαιρο.
- Βία που διαπράττεται από ένα παιδί ή παιδιά σε βάρος ενός άλλου παιδιού ή παιδιών. Το φαινόμενο αυτό είναι περισσότερο συχνό στα ανταγωνιστικά αθλήματα ή αθλητικά περιβάλλοντα. Ο μεγαλύτερος αριθμός των περιστατικών που ανέφεραν οι συμμετέχοντες σχετίζεται όχι μόνο με λεκτική βία, αλλά και με σωματική, συνήθως μετά από κλιμάκωση της λεκτικής βίας.

Τόσο στην Πορτογαλία όσο και στην Κύπρο, τα παιδιά ή/και οι γονείς τους επισήμαναν την ύπαρξη λεκτικής και ψυχολογικής βίας λόγω έμφυλων στερεοτύπων. Η εξωτερική εμφάνιση αποτελεί ένα ιδανικό πρόσχημα για την άσκηση βίας κατά των κοριτσιών, ειδικά στην περίπτωση που είναι υπέρβαρα ή εμφανίζουν χαρακτηριστικά που οι προπονητές τους ή τα

άλλα παιδιά θεωρούν ότι δεν είναι «αρκετά γυναικεία». Κατά παρόμοιο τρόπο, τα αγόρια γίνονται αντικείμενο κοροϊδιών ή προσβολών, όταν εκδηλώνουν συμπεριφορές που δεν θεωρούνται «αρκετά ανδρικές», όπως το να εκφράζουν τα συναισθήματα που νιώθουν.

Στην Ελλάδα, όπως δήλωσαν εκπρόσωποι ενδιαφερόμενων φορέων, εκδηλώνεται βία στον τομέα του αθλητισμού και ιδιαίτερα συχνά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στις αθλητικές δραστηριότητες που συμμετέχουν, καθώς και με τη μορφή του ρατσισμού σε βάρος παιδιών μεταναστών.

Οι δυσκολίες που υπάρχουν στην αναγνώριση περιστατικών αθλητικής βίας κατά των παιδιών είναι εμφανείς. Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, τα παιδιά που έλαβαν μέρος στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης και στη διαδικτυακή έρευνα ανέφεραν ότι υπάρχουν μορφές βίας κατά των παιδιών στις αθλητικές δραστηριότητες που συμμετέχουν (π.χ. εκφοβισμός, κοροϊδίες, προσβολές, δήθεν αστεϊσμοί κτλ.), οι οποίες, όμως, δεν εκλαμβάνονται ως πράξεις βίας από τους αθλητικούς οργανισμούς, τους προπονητές/εκπαιδευτές αλλά ούτε και από τους ίδιους τους γονείς.

Αυτό είναι ένα πρόβλημα που εντόπισαν και οι συμμετέχοντες από τις υπόλοιπες χώρες, καθώς ορισμένες φορές οι γονείς επικρίνουν τους επαγγελματίες του αθλητισμού για την έλλειψη προσοχής ή ευαισθησίας που επιδεικνύουν απέναντι σε τέτοια περιστατικά βίας, ενώ άλλες φορές παρατηρείται ότι οι επαγγελματίες του αθλητισμού επικρίνουν τους γονείς των αθλητών/μαθητών τους για τον ίδιο λόγο. Και στις δύο περιπτώσεις, η βία φαίνεται να περνά απαρατήρητη, διότι οι ενήλικες (επαγγελματίες του αθλητισμού ή οι γονείς των παιδιών) θεωρούν ότι πρόκειται για μία φυσιολογική κατάσταση που επικρατεί στους χώρους όπου αθλούνται παιδιά. Βέβαια, υπήρξαν και μερικοί επαγγελματίες, οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι γονείς των παιδιών που προπονούν είναι υπερπροστατευτικοί. Σύμφωνα με τους εν λόγω επαγγελματίες, είναι φυσικό και αναμενόμενο ότι τα παιδιά θα κληθούν να επιλύσουν περιστατικά βίας στα οποία εμπλέκονται τα ίδια και άλλοι συνομήλικοί τους, καθώς μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί ως ένα σημαντικό μέρος της μαθησιακής διαδικασίας.

Στην Ιταλία μόλις δύο (2) από τους εκπροσώπους φορέων που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι οι επαγγελματίες του αθλητισμού ασκούν ψυχολογική βία σε βάρος των παιδιών, με αποτέλεσμα να υπονομεύουν την αυτοπεποίθησή τους και να μη σέβονται τον χρόνο μάθησης που χρειάζονται και τις ατομικές τους ικανότητες. Κατά τη γνώμη των δύο αυτών συμμετεχόντων, μία τέτοια συμπεριφορά μπορεί να οδηγήσει ένα παιδί να εγκαταλείψει το άθλημα με το οποίο ασχολείται χωρίς, όμως, να έχει σοβαρό αντίκτυπο πάνω του. Οι επαγγελματίες από την ίδια χώρα ανέφεραν ότι κατά καιρούς στο παρελθόν

έχουν υπάρξει μάρτυρες προσβλητικών επιθέσεων ή μικροκαβγάδων μεταξύ παιδιών αλλά δεν θεωρούν ότι τα επεισόδια αυτά θα πρέπει να εμπνέουν περαιτέρω ανησυχία.

Παράλληλα, η βία δικαιολογείται ή νοείται ως κάτι το φυσιολογικό πάνω στην ένταση του ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα η άσκηση πίεσης για την επίτευξη καλών αποτελεσμάτων να ωθεί σε βίαιες συμπεριφορές από την πλευρά των γονέων, των επαγγελματιών ή των παιδιών. Όπως ανέφεραν μερικοί συμμετέχοντες από την Πορτογαλία, η αντίληψη της «νίκης πάση θυσία» είναι πανταχού παρούσα στα αθλήματα με τα οποία ασχολούνται τα παιδιά, επειδή στις μέρες μας, οι αθλητές μπορούν να αποκτήσουν υψηλό κοινωνικό κύρος και μεγάλα χρηματικά ποσά από αρκετά νεαρή ηλικία. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι συμμετέχοντες από την Κύπρο θεωρούν ότι η πίεση που ασκείται στα παιδιά-αθλητές λόγω του υφιστάμενου ανταγωνισμού μειώνεται λόγω της μεγαλύτερης παρέμβασης της επιστήμης, και ιδιαίτερα της ψυχολογίας, στον χώρο του αθλητισμού. Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα και από τις τέσσερις χώρες δήλωσαν ότι οι αθλητικοί οργανισμοί θα πρέπει να δείχνουν μεγαλύτερη προσοχή στα περιστατικά αθλητικής βίας και συγχρόνως να ενδιαφέρονται περισσότερο για την πρόληψη αυτού του φαινομένου διασφαλίζοντας, για παράδειγμα, την παρουσία άρτια καταρτισμένων προπονητών/εκπαιδευτών και ψυχολόγων στις εγκαταστάσεις τους.

5.2. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών πρόληψης της βίας κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού

Βασικό μήνυμα

Οι πολιτικές προστασίας των παιδιών σε εθνικό επίπεδο ή εντός αθλητικών οργανισμών σπανίζουν. Οι επαγγελματίες στον τομέα του αθλητισμού και οι γονείς των παιδιών που προπονούν βασίζονται κυρίως στην εμπιστοσύνη, την κοινή λογική και την ανεπίσημη επικοινωνία για τον εντοπισμό και την πρόληψη της βίας. Ως επί το πλείστον, παραμένει ένα ζήτημα ατομικής ευθύνης, ενώ θεωρείται αναμενόμενο ότι οι προπονητές ή οι εκπαιδευτές θα διαδραματίσουν κομβικό ρόλο στον εντοπισμό περιστατικών βίας και την εφαρμογή κατάλληλων ενεργειών, ακόμη και αν έχουν επιμορφωθεί ελάχιστα ή καθόλου σε αυτή τη θεματολογία.

Αν και στις μέρες μας επικρατεί η γενική αντίληψη ότι οι αθλητικοί οργανισμοί και οι επαγγελματίες τους ενδιαφέρονται περισσότερο για τη βία κατά των παιδιών σε σύγκριση με

το παρελθόν, οι πολιτικές προστασίας των παιδιών – είτε σε εθνικό επίπεδο είτε σε οργανωσιακό – εξακολουθούν να είναι σπάνιες στις τέσσερις (4) χώρες που εξετάστηκαν στην παρούσα έρευνα. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν αν υπάρχει κάποια επίσημο νομικό εργαλείο σε ισχύ για τον σκοπό αυτό (π.χ. κανονισμός, κώδικας δεοντολογίας ή κάτι άλλο). Αντίθετα, ανέφεραν ότι η εμπιστοσύνη, η κοινή λογική και η ανεπίσημη επικοινωνία συμβάλλουν στη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών σε αθλητικά περιβάλλοντα.

Οι άτυποι αυτοί μηχανισμοί θεωρήθηκαν ότι αρκούν σύμφωνα με ορισμένους συμμετέχοντες – επαγγελματίες, γονείς ή παιδιά. Ωστόσο, άλλοι έκριναν ότι πρέπει να γίνουν περισσότερα βήματα για την αποτελεσματική πρόληψη των περιστατικών βίας. Γενικά, οι επαγγελματίες από τον χώρο του αθλητισμού έτειναν να έχουν πιο θετική άποψη για τη συνολική εικόνα της σημερινής κατάστασης σε σχέση με τους γονείς των παιδιών.

Όπως τόνισαν τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα, η πρωταρχική ευθύνη για αυτό το φαινόμενο ανήκει στους διαχειριστές των αθλητικών συλλόγων και στους προπονητές/εκπαιδευτές. Για την ακρίβεια, συμφώνησαν σε μεγάλο βαθμό ότι οι περισσότεροι αθλητικοί σύλλογοι δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά, αλλά η αίσθησή τους αυτή περιορίζεται στη σωματική βία. Προσδοκούν ότι οι προπονητές θα επιδείξουν τη δέουσα ευαισθησία στον εν λόγω πρόβλημα και ότι θα μεταδώσουν τις αξίες του σεβασμού και της ενσυναίσθησης στα παιδιά, ακόμη και αν έχουν επιμορφωθεί ελάχιστα ή καθόλου σε ζητήματα που αφορούν τον εντοπισμό περιστατικών βίας και την εφαρμογή κατάλληλων ενεργειών.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθούν δύο ενδιαφέρουσες εξαιρέσεις. Στην Κύπρο, μερικές αθλητικές ακαδημίες εφαρμόζουν τις δικές τους πολιτικές και πρακτικές για την προστασία των παιδιών. Για παράδειγμα, υπάρχει ένας ναυτικός όμιλος που ζητά από τους προπονητές του να υπογράψουν ένα έγγραφο που αναφέρει με σαφήνεια τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν, τις ποινές και τους ανθρώπους με τους οποίους πρέπει να επικοινωνήσουν σε περίπτωση εκδήλωσης περιστατικού οποιασδήποτε μορφής βίας. Στην Ιταλία, διανέμεται στους αθλητικούς συλλόγους ένα «Μανιφέστο Αξιών», το οποίο περιλαμβάνει κανόνες δεοντολογίας και τον αντίκτυπο που έχουν σε όλα τα παιδιά, μέσω ενός Μνημονίου Συμφωνίας.

Στην Ελλάδα, μία ΜΚΟ έχει καθιερώσει μία πρακτική αξιολόγησης των προγραμμάτων της συμπεριλαμβανομένων και αθλητικών προγραμμάτων. Μέσω αυτού του συστήματος αξιολόγησης, ζητείται από τους γονείς και τα παιδιά τους να εκφράσουν ανώνυμα την

άποψη τους για το εκάστοτε πρόγραμμα. Ωστόσο, η εκπρόσωπος μίας άλλης ελληνικής ΜΚΟ δήλωσε ότι την εκπλήσσει το γεγονός ότι δεν υπάρχουν προς το παρόν αθλητικές ακαδημίες που να έχουν επικοινωνήσει τηλεφωνικά με την εν λόγω οργάνωση για να ζητήσουν να εκπαιδευτεί το προσωπικό τους σε ζητήματα που αφορούν τη βία και την παιδική προστασία. Κατά την προσωπική της άποψη, η κατάσταση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεγαλύτερες αθλητικές ακαδημίες φοβούνται τη στάση που θα συναντήσουν εκ μέρους των επαγγελματιών. Με τη σειρά τους, οι Έλληνες αθλητές που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένες καλές πρακτικές που εφαρμόζονται, όταν ένας αθλητής ασχολείται με ένα ανταγωνιστικό άθλημα, όπως είναι για παράδειγμα το ποδόσφαιρο ή το μπάσκετ.

Μία άλλη πολλά υποσχόμενη πρακτική που υιοθετείται από μία ΜΚΟ στην Ελλάδα είναι η χρήση «θετικών» καρτών από τους προπονητές της. Μετά το τέλος κάθε αγώνα, αποφασίζουν ποιο παιδί επέδειξε την καλύτερη συμπεριφορά και του δίνουν μία επιβράβευση για να το κινητοποιήσουν, γεγονός που βοηθά ιδιαίτερα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς.

Οι επαγγελματίες στον τομέα του αθλητισμού, ιδίως οι προπονητές ή οι εκπαιδευτές, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σύμφωνα με όλες τις ομάδες-στόχους της έρευνας. Ο ρόλος αυτός, βέβαια, μπορεί να είναι είτε θετικός είτε αρνητικός. Για παράδειγμα, οι περισσότεροι γονείς από την Ελλάδα δήλωσαν ότι τα παιδιά τους αισθάνονται ότι μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους εντός του συλλόγου στον οποίο αθλούνται, ενώ παράλληλα νιώθουν ότι ο προπονητής τους και το υπόλοιπο προσωπικό τις ακούν με προσοχή. Ορισμένοι, μάλιστα, από τους γονείς υποστήριξαν ότι ο λόγος που επέλεξαν τις συγκεκριμένες αθλητικές ακαδημίες για τα παιδιά τους ήταν ο επαγγελματισμός τους. Εντούτοις, το 20% των ερωτηθέντων απάντησε ότι δεν θεωρεί ότι οι προπονητές ακούν τις απόψεις των παιδιών τους σε ζητήματα που σχετίζονται με τον αθλητισμό. Κανένας από τους γονείς δεν γνώριζε αν υπάρχουν πολιτικές παιδικής προστασίας στην ακαδημία ή στον σύλλογο/οργανισμό όπου αθλούνται τα παιδιά τους. Οι Έλληνες έφηβοι που έλαβαν μέρος στη διαδικτυακή έρευνα ανέφεραν πράγματα που δεν τους αρέσουν στην ακαδημία που αθλούνται, όπως: ο έντονος ανταγωνισμός που υπάρχει κυρίως μεταξύ των αθλητών αλλά και μεταξύ του προπονητή και των αθλητών· οι πολύ άσχημες και ανταγωνιστικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ορισμένων παικτών· και η τάση ορισμένων προπονητών να προωθούν συγκεκριμένους παίκτες με μοναδικό γνώμονα το προσωπικό τους όφελος.

Στην Ιταλία, αρκετοί γονείς παιδιών που φοιτούσαν στην ίδια σχολή χορού επισήμαναν μία περίπτωση πρακτικών πρόληψης της βίας κατά των παιδιών στον αθλητισμό. Η δασκάλα

χορού διέθετε την ικανότητα να επιπλήττει τους μαθητές της, όποτε αυτό κρινόταν απαραίτητο, και να ενισχύει την ευαισθητοποίησή τους μέσω της διοργάνωσης ενός ρεσιτάλ χορού με στόχο την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Αντίστοιχα, ένας δάσκαλος καράτε ανέφερε ότι στο παρελθόν υπήρξε μάρτυρας ενός περιστατικού κατά το οποίο ένας άλλος δάσκαλος παρακινούσε ένα παιδί να συμπεριφερθεί με τρόπο ανάρμοστο προς την αντίπαλη ομάδα. Τελικά, ο συμμετέχων παρενέβη με άμεσο τρόπο διακόπτοντας την εν λόγω συζήτηση. Άλλες σημαντικές πρακτικές πρόληψης της βίας σε βάρος παιδιών σχετίζονται με τη συμμετοχή αθλητικών οργανισμών σε κοινωνικές δράσεις της τοπικής κοινότητας σε συνδυασμό με την προώθηση της ενεργού συμμετοχής παιδιών που έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να αναθέτουν σε αυτά τα παιδιά αρμοδιότητες κατά τη διάρκεια των ομαδικών δραστηριοτήτων και να αποφεύγουν με κάθε τρόπο να τα απομονώνουν. Με αυτό τον τρόπο, είναι πιθανό ότι θα διατηρούνταν το ενδιαφέρον τους και θα εξαλείφονταν οι όποιες αρνητικές τους συμπεριφορές.

Στην Πορτογαλία, τα παιδιά, και ιδιαίτερα τα κορίτσια, και οι γονείς τους στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης περιέγραψαν ένα περιστατικό κατά το οποίο ένας προπονητής ασκούσε κατ' επανάληψη βία στα παιδιά προσβάλλοντας και ταπεινώνοντάς τα. Ο τρόπος με τον οποίο προσέγγισαν οι γονείς τον προπονητή ήταν παντελώς αναποτελεσματική. Ο δράστης ήταν ένας διακεκριμένος προπονητής που εκπροσωπούσε έναν από τους πιο γνωστούς αθλητικούς συλλόγους της Πορτογαλίας, γεγονός που αποθάρρυνε τους γονείς και τους οδήγησε τελικά στο να απομακρύνουν τα παιδιά τους από τις δραστηριότητες που διοργάνωνε ο εν λόγω σύλλογος. Κατά τη γνώμη τους, αυτή ήταν η μοναδική λύση που μπορούσαν να βρουν για να προστατεύσουν τα παιδιά τους από μελλοντικά αντίποινα εκ μέρους του συγκεκριμένου προπονητή.

Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα και από τις τέσσερις (4) χώρες ανέφεραν πολλές και διάφορες ιδέες που θεωρούν ότι θα συνέβαλαν θετικά στον άμεσο εντοπισμό και την έγκαιρη παρέμβαση σε περιστατικά βίας κατά των παιδιών στον αθλητισμό: (α) ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα για επαγγελματίες με θέμα τα δικαιώματα του παιδιού και τρόπους πρόληψης της βίας· (β) παρουσία ψυχολόγων σε αθλητικά περιβάλλοντα, ή οποία αν και έχει ενισχυθεί τα τελευταία χρόνια, εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής· (γ) μεγαλύτερη προσοχή των αθλητικών οργανισμών προς τις κοινωνικές δεξιότητες των επαγγελματιών που προσλαμβάνουν· (δ) τακτική επικοινωνία και ανοιχτός διάλογος μεταξύ των επαγγελματιών και των παιδιών, και (ε) τακτική επικοινωνία και ανοιχτός διάλογος μεταξύ των επαγγελματιών και των γονέων των παιδιών, γεγονός που θα έδινε τη δυνατότητα και στις δύο πλευρές να αναφέρουν σχετικά περιστατικά και τις ανησυχίες τους, ενώ οι

επαγγελματίες θα μπορούσαν να ευαισθητοποιήσουν τους γονείς, ούτως ώστε να μην διαπράττουν ή υποκινούν πράξεις βίας, όταν παρακολουθούν αθλητικούς αγώνες.

5.3. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών πρόληψης των διακρίσεων κατά των παιδιών στον τομέα του αθλητισμού

Βασικό μήνυμα

Η αναγνώριση της ισότητας ως βασική αρχή από τους αθλητικούς οργανισμούς δεν επιβεβαιώνεται με την υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών ή πρακτικών πρόληψης. Σχετικές πρωτοβουλίες πραγματοποιούνται από ορισμένους οργανισμούς ή μεμονωμένους επαγγελματίες, αλλά δεν τοποθετούνται σε ένα συνεκτικό πλαίσιο που θα ήταν επωφελές για τη διασφάλιση της συνοχής και της συνέχειας.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι οι συμμετέχοντες στη μελέτη ανέφεραν διάφορες καταστάσεις διακρίσεων. Αυτές οι καταστάσεις σχετίζονται με διαφορετικούς παράγοντες διακρίσεων, ιδίως φύλου, τάξης, εισοδήματος, εθνικότητας και αναπηρίας. Η διάκριση βάσει φύλου είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και παίρνει διάφορες μορφές: η ιδέα ότι ορισμένα αθλήματα απευθύνονται αποκλειστικά σε κορίτσια και κάποια άλλα αθλήματα σε αγόρια, η διαφορετική μεταχείριση κοριτσιών και αγοριών στο ίδιο άθλημα και η διαφορετική μεταχείριση συγκεκριμένων κοριτσιών ή συγκεκριμένων αγοριών βάσει προκαταλήψεων σχετικά με τη σωματική τους εμφάνιση ή την έκφραση του φύλου τους.

Στην Κύπρο, υπάρχουν μερικές οδηγίες από τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, αλλά δεν παρέχονται τυποποιημένα εργαλεία στους οργανισμούς. Τα μέλη ενός μεγάλου ποδοσφαιρικού οργανισμού στην Κύπρο εξηγούν ότι υιοθετούν πρακτικές για την πρόληψη των διακρίσεων εις βάρος παιδιών στον αθλητισμό. Ένα από τα παραδείγματα που δίνουν είναι η υιοθέτηση της ισότητας εντός της ομάδας εφαρμόζοντας ως καθορισμένο κανόνα που ακολουθούν όλοι οι προπονητές του οργανισμού την παροχή χρόνου «ίσου παιχνιδιού» για όλους τους νεαρούς αθλητές. Επίσης, μία προπονήτρια μπάσκετ κοριτσιών εξηγεί ότι ο οργανισμός τους αναπτύσσει σκόπιμα πρακτικές για την προώθηση της συμμετοχής όλων των αθλητών, για παράδειγμα παχύσαρκων παιδιών, μέσω της διοργάνωσης φιλικών παιχνιδιών στα οποία η νίκη είναι εγγυημένη αφενός για να ενθαρρύνει τις νεαρές αθλήτριες και αφετέρου για να ενισχύσει την αυτοεκτίμησή τους.

Οι γονείς και τα παιδιά στην Κύπρο δεν νιώθουν ικανοποιημένοι με τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν οι αθλητικοί σύλλογοι για την αποτροπή των διακρίσεων. Ως εκ τούτου, τα παιδιά αισθάνονται ότι δεν έχουν την ευκαιρία να παίξουν ίσο χρόνο με τους άλλους ή λαμβάνουν υπερβολικές τιμωρίες για κάποια παραπτώματα. Αυτό που κατέστη σαφές ήταν ότι για τα παιδιά υπάρχει μια αίσθηση «ρίσκου» που συνεπάγεται η καταγγελία διακρίσεων. Οι προπονητές, από την άλλη πλευρά, πιστεύουν ότι διασφαλίζουν ανοιχτά κανάλια επικοινωνίας με τους αθλητές τους για να νιώθουν άνετα τα παιδιά να τους μιλήσουν για το τι μπορεί να βιώνουν και να μην φοβούνται να το κάνουν.

Στην Ελλάδα, οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ βρίσκονται σε άμεση και συνεχή επαφή με τις κοινωνικές υπηρεσίες και τους γονείς, ούτως ώστε να τους ενημερώνουν σε περίπτωση που αντιληφθούν ότι η συμπεριφορά ενός παιδιού προκαλεί διακρίσεις. Επίσης, συμπλήρωσαν ότι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση σε θέματα διακρίσεων μπορεί κάλλιστα να συμβάλει στην εξάλειψη αυτού του είδους συμπεριφοράς εκ μέρους των παιδιών. Για παράδειγμα, τα αγόρια μαθαίνουν ότι, όταν παίζουν ποδόσφαιρο, θα πρέπει να δίνουν πάσες και στα κορίτσια της ομάδας τους πριν βάλουν γκολ. Αν αρνηθούν να το κάνουν αυτό, θα πρέπει να ξεκινήσουν το παιχνίδι από την αρχή για να μάθουν ότι είναι σημαντικό να παίζουν με τα κορίτσια και να τα θεωρούν ισότιμα μέλη της ομάδας. Ο εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού δήλωσε με τη σειρά του ότι δεν έχουν την αρμοδιότητα να υιοθετήσουν μέτρα θετικών διακρίσεων αλλά υπάρχουν ορισμένες καλές πρακτικές συμβουλευτικής, τις οποίες έχουν καθιερώσει και πλέον εφαρμόζουν αρκετές αθλητικές ακαδημίες και σύλλογοι. Προσπαθούν να ευαισθητοποιήσουν και να ενημερώσουν τους πολίτες και τις αθλητικές οντότητες σχετικά με τις διακρίσεις και την ανάγκη πρόληψής της. Με λίγα λόγια, προσπαθούν να συμβάλουν στην ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση των πολιτών και όλων των εμπλεκόμενων φορέων του αθλητισμού σχετικά με το φαινόμενο των διακρίσεων και την ανάγκη της έγκαιρης πρόληψής του.

Ακόμη, στην Ελλάδα, στην Ελλάδα, δύο αθλητές ανέφεραν συγκεκριμένες πρακτικές που υιοθετούνται από προπονητές για την αποφυγή διακρίσεων. Μία από αυτές συνίσταται στην ιδιαίτερη αφοσίωση του προπονητή να εντάξει ομαλά τους νέους παίκτες στην ομάδα του, γεγονός που μπορεί να μειώσει τις πιθανότητες διάκρισης. Και οι δύο αθλητές συμφώνησαν ότι η εφαρμογή των εν λόγω πρακτικών εξαρτάται αποκλειστικά από τον προπονητή, ο οποίος μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά τα παιδιά αν δεν είναι αδιάφορος.

Τα ευρήματα που προέκυψαν από τη διαδικτυακή έρευνα στην Ελλάδα είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς οι επαγγελματίες δήλωσαν ότι στην αθλητική ακαδημία που εργάζονται δεν παρατηρούνται περιστατικά διακρίσεων μεταξύ των παιδιών, ενώ παράλληλα

καταβάλλουν τη μέγιστη δυνατή προσπάθεια για την πρόληψη τέτοιων περιστατικών. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ένας από τους συμμετέχοντες, η ίση μεταχείριση είναι ένας από τους βασικούς πυλώνες λειτουργίας του αθλητικού συλλόγου στον οποίο εργάζεται και για τον λόγο αυτό, κατά τη διάρκεια των αθλητικών αγώνων ενθαρρύνουν τα αγόρια και τα κορίτσια να παίζουν μαζί. Σύμφωνα με έναν άλλο συμμετέχοντα, το δικαίωμα στη μη διάκριση αποτελεί βασική μάθηση στον αθλητικό σύλλογο που εργάζεται, αναφέροντας συγκεκριμένα ότι το περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί μεταξύ των παιδιών και των προπονητών είναι εξαιρετικά θετικό και ενθαρρυντικό. Ωστόσο, όταν κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση αν η/ο ακαδημία/σύλλογος/οργανισμός όπου εργάζονται λαμβάνει ειδικά μέτρα για τα παιδιά με αναπηρίες, το 40% των ερωτηθέντων απάντησε αρνητικά και ότι τα εν λόγω παιδιά δεν έχουν πρόσβαση στον εξοπλισμό που διαθέτει ο εκάστοτε αθλητικός σύλλογος. Ορισμένοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η ακαδημία στην οποία εργάζονται διαθέτει ειδικές υποδομές για τα παιδιά με αναπηρίες. Ένας άλλος συμμετέχων απάντησε ότι στην αθλητική ακαδημία που εργάζεται γίνεται προσπάθεια να διασφαλιστεί η ίση πρόσβαση των παιδιών με αναπηρίες στον αθλητισμό αλλά δεν είναι εύκολη υπόθεση λόγω της απουσίας εξειδικευμένων υποδομών.

Σε δύο συνεντεύξεις στην Ιταλία, αναφέρθηκαν επεισόδια διάκρισης μεταξύ παιδιών (για λόγους που σχετίζονται με το διαφορετικό χρώμα του δέρματος), τα οποία κατεστάλησαν αμέσως μετά από παρέμβαση ενηλίκων: σε μία από τις περιπτώσεις, που θεωρήθηκε ιδιαίτερα σοβαρή, με την παρέμβαση του προπονητή, το παιδί έλαβε μία «αθλητική» προειδοποίηση. Σε μία άλλη περίπτωση, η λύση βρέθηκε με τη συμμετοχή των γονέων για την επίλυση του προβλήματος μέσω του διαλόγου. Από μία άλλη συνέντευξη προέκυψε μία σημαντική παρατήρηση σχετικά με τον τρόπο που ορισμένα αθλήματα «ξένης» προέλευσης που διεξάγονται σε όλη την Ιταλία, όπως η capoeira και το kung fu, προωθούν έμμεσα το απροκατάληπτο πνεύμα, την ένταξη και την ισότητα, επειδή εκείνοι που τα ασκούν (ίσως χωρίς να έχουν πλήρη επίγνωση τους) δέχονται πρόθυμα αυτήν την εγγενή «ποικιλομορφία».

Σε ό,τι αφορά τη γνώση των συνεντευξιζόμενων σχετικά με ενεργά μέτρα για την προώθηση της ένταξης των περιθωριοποιημένων παιδιών, όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς στην Ιταλία θεωρούν ότι είναι μια πτυχή που ενισχύεται και επιβεβαιώνεται όλο και περισσότερο. Αυτό επιβεβαιώνεται ακόμη, από τη δραστηριοποίηση των οργανισμών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ACTIVE, μέσω των διευθυντών τους, σε διάφορες σχετικές πρωτοβουλίες, όπως αγώνες που διοργανώνονται κατά του εκφοβισμού, του ρατσισμού ή της βίας κατά των γυναικών, καθώς και σε έργα πολυεθνικής ένταξης αλλά και έργα που αφορούν άτομα με αναπηρίες. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ένας από τους ενδιαφερόμενους, ο σύλλογός του ξεκίνησε ως αθλητικός Παραολυμπιακός σύλλογος και με την πάροδο του χρόνου εγκαινίασε

έναν Ολυμπιακό τομέα, εφαρμόζοντας αυτό που αναφέρεται ως «αντίστροφη ένταξη», μέσω της οποίας ενθαρρύνει τη συνάθροιση και τη σύγκριση μεταξύ των νέων με και χωρίς αναπηρίες, για παράδειγμα μέσω της παρακολούθησης ενός κοινού προγράμματος εκπαίδευσης.

Στην Πορτογαλία, τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα συνάντησαν δυσκολίες στον εντοπισμό δομημένων ή επίσημων πρακτικών και πρωτοβουλιών με στόχο την πρόληψη των διακρίσεων κατά των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Οι λίγες πρωτοβουλίες και πρακτικές που αναφέρθηκαν, προωθούνται σε ατομικό επίπεδο, από έναν συγκεκριμένο προπονητή ή από συγκεκριμένους διευθυντές και δεν αντιπροσωπεύουν τη γραμμή δράσης του οργανισμού στον οποίο ανήκουν.

5.4. Ύπαρξη και χαρακτηρισμός πρακτικών που προωθούν τη συμμετοχή των παιδιών στον αθλητισμό

Βασικό μήνυμα

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα που διεξήχθη στις τέσσερις (4) προαναφερθείσες χώρες, θεωρούν ότι τα παιδιά είναι ελεύθερα να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους για αθλητικές δραστηριότητες και μεθόδους, ακόμα και αν δεν εφαρμόζονται δομημένες πρακτικές από οργανισμούς για τη διασφάλιση αυτού του σκοπού.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα, στην πλειονότητά τους, και στις τέσσερις υπό εξέταση χώρες δήλωσαν ότι τα παιδιά είναι ελεύθερα να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους για αθλητικές δραστηριότητες και μεθόδους, ακόμα και αν δεν εφαρμόζονται δομημένες πρακτικές από οργανισμούς για να διασφαλιστεί αυτός ο σκοπός. Η εικόνα που παρουσιάζεται από τους συμμετέχοντες σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα τους είναι άκρως ενδιαφέρουσα.

Ορισμένοι οργανισμοί στην Κύπρο υιοθετούν πρακτικές ανοιχτής επικοινωνίας με τους νεαρούς αθλητές τους, όπως η παροχή αθλητικού ψυχολόγου ή/και ρωτώντας τους απευθείας για τις ανησυχίες τους. Αυτό δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους και κατά συνέπεια, ενισχύει τη συμμετοχή τους. Μία καλή πρακτική που εφαρμόστηκε από έναν αθλητικό ψυχολόγο ήταν η παροχή ερωτηματολογίων στα παιδιά,

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

ώστε να μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους ανώνυμα. Οι περισσότερες από τις απαντήσεις έδειξαν ότι η συμμετοχή των παιδιών στον αθλητισμό προέρχεται κυρίως από τη συμμετοχή του γονέα. Μερικά παιδιά εξέφρασαν ότι δεν είναι πάντα εφικτό «να ακουστεί» η προσωπική τους άποψη. Αν και καταλαβαίνουν ότι ο προπονητής είναι ο υπεύθυνος για τη λήψη αποφάσεων, θα ήθελαν να υπάρχουν περισσότεροι διάυλοι επικοινωνίας για τις αποφάσεις που σχετίζονται με το παιχνίδι.

Μία άλλη σημαντική πρακτική για την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών στον αθλητισμό, την οποία ανέφεραν σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες στην Ελλάδα, είναι να μοιράζονται τα παιδιά τις απόψεις τους με τους προπονητές τους και το προσωπικό της αθλητικής ακαδημίας στην οποία αθλούνται, καθώς και να εκφράζουν ανοιχτά τη γνώμη τους για κάθε ζήτημα που τα απασχολεί. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι σχεδόν όλα τα παιδιά από την Ελλάδα που συμμετείχαν στη διαδικτυακή έρευνα απάντησαν ότι όχι μόνο μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους εντός του συλλόγου στον οποίο αθλούνται, αλλά επίσης νιώθουν ότι ο προπονητής τους και το υπόλοιπο προσωπικό τις ακούν με προσοχή. Επομένως, το γεγονός ότι τα παιδιά μπορούν να μοιραστούν τις απόψεις τους με τον προπονητή τους και το υπόλοιπο προσωπικό του συλλόγου φαίνεται να τα επηρεάζει θετικά, με αποτέλεσμα να αισθάνονται ότι το περιβάλλον εκεί είναι πολύ φιλικό. Οι απαντήσεις των παιδιών επιβεβαιώνουν αυτήν την περιγραφή, καθώς δείχνουν ότι εκτιμούν πολύ το περιβάλλον σε έναν οργανισμό και την επικοινωνία με τους προπονητές. Η ύπαρξη ενός φιλικού και ασφαλούς περιβάλλοντος όπου όλοι μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους φαίνεται να είναι ο κύριος παράγοντας που θα μπορούσε να ενθαρρύνει τα παιδιά να συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες.

Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ στην Ελλάδα συμπλήρωσαν ότι η διοργάνωση εκστρατειών σε συνεργασία με δημοφιλείς αθλητές θα μπορούσε να συμβάλει στην πρόληψη της βίας και των διακρίσεων και κατά συνέπεια, θα μπορούσε να βοηθήσει τα παιδιά και συγχρόνως να αυξήσει την ευαισθητοποίηση σε ένα τόσο ευαίσθητο ζήτημα όπως αυτό. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι μίας ελληνικής ΜΚΟ ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια των αγώνων που διοργανώνουν στο πλαίσιο της υλοποίησης των αθλητικών προγραμμάτων της οργάνωσης, ενθαρρύνουν αγόρια και κορίτσια, ελληνόπουλα και αλλοδαπά, να παίζουν όλα μαζί αφενός για να ενισχύσουν τη συμμετοχή όλων των παιδιών και αφετέρου για να συμβάλουν στην πρόληψη κάθε μορφής διάκρισης που μπορεί να προκύψει.

Στην Ιταλία, όλοι οι ενδιαφερόμενοι που ερωτήθηκαν αναγνωρίζουν τη σημασία της γνώμης και της συμμετοχής των παιδιών, αλλά οι απόψεις τους για το τι συμβαίνει στην πραγματικότητα ποικίλλουν, αν και είναι κυρίως θετικές. Ορισμένοι πιστεύουν ότι αυτό

διαφοροποιείται ανάλογα με τον προπονητή, το μέγεθος του οργανισμού (μικρότερη συμμετοχή των παιδιών σε πιο δομημένους και μεγάλους οργανισμούς) και την ηλικία των παιδιών (μικρότερη συμμετοχή μικρότερων σε ηλικία παιδιών). Αναφορικά με την υιοθέτηση διαδικασιών που αποσκοπούν στην αξιολόγηση του βαθμού ικανοποίησης του παιδιού με τις υπηρεσίες του οποίου είναι παραλήπτης, σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι (8 στους 10) δήλωσαν ότι δεν υιοθετούν καμία από αυτές. Κάθε οργανισμός, με διαφοροποιημένο τρόπο, φαίνεται να χρησιμοποιεί διαφορετικούς δείκτες που δεν είναι πάντοτε σαφείς για εκείνους που εμπλέκονται άμεσα, αλλά παρέχουν τη βάση για αυτοαξιολόγηση: ορισμένοι πιστεύουν στην παρακολούθηση/συχνότητα των δραστηριοτήτων από τα παιδιά ως μέτρο ικανοποίησης, ενώ άλλοι προτιμούν να στηρίζονται στον διάλογο με τους γονείς.

Οι περισσότεροι από τους επαγγελματίες στην Ιταλία (10 στους 12) απάντησαν ότι δίνεται μεγάλη έμφαση στη γνώμη των νεότερων και ότι αυτή η πτυχή ενθαρρύνεται μέσω του συνεχούς διαλόγου με το παιδί. Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των παιδιών στην εκπόνηση των κανόνων που ισχύουν στον οργανισμό, σχεδόν όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι δεν προσδιόρισαν καμία θέση - πέντε από αυτούς δήλωσαν ότι υπάρχει μία τάση για συνεχή συμμετοχή των παιδιών μικρότερων ηλικιών. Αναφορικά με τη χρήση διαδικασιών για την αξιολόγηση του βαθμού ικανοποίησης των παιδιών με τις δραστηριότητες, φαίνεται τι κανένας από τους επαγγελματίες δεν χρησιμοποιεί τυποποιημένα εργαλεία ή διαδικασίες, αλλά προτιμά να συλλέγει πληροφορίες μέσω του διαλόγου με τους γονείς και τα παιδιά ή μέσω της αξιολόγησης της παρουσίας, της στάσης και των συμπεριφορών των παιδιών κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Όλοι οι Ιταλοί γονείς περιέγραψαν τους αθλητικούς οργανισμούς στους οποίους αθλούνται τα παιδιά τους ως φιλόξενους και συμπεριληπτικούς χώρους. Ομοίως, όταν ρωτήθηκαν εάν θεωρούν ότι η άποψη των παιδιών εισακούεται, όλοι απάντησαν καταφατικά. Ωστόσο, μία μητέρα θεωρεί ότι δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στους ενήλικες παρά στα παιδιά.

Στην Πορτογαλία, τα περισσότερα παιδιά και όλοι οι γονείς πιστεύουν ότι μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους ελεύθερα και ότι οι απόψεις τους λαμβάνονται υπόψη. Η επικοινωνία, ο διάλογος και η στενή παρακολούθηση των παιδιών αποτελούν παραδείγματα πρακτικών για την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών σε αθλητικές δραστηριότητες. Όμως, δεν βρέθηκαν δομημένες πρακτικές συμμετοχής, για παράδειγμα, που να περιλαμβάνουν αξιολόγηση με τη συμμετοχή των παιδιών. Ο πρόεδρος μίας ομοσπονδίας ενώσεων ανέφερε ότι η προώθηση της συμμετοχής των παιδιών ποικίλλει μεταξύ των οργανισμών, αλλά σε γενικές γραμμές δεν είναι ενεργητική σε αυτό το θέμα ενώ, στις περισσότερες περιπτώσεις, η συμμετοχή ενισχύεται από πλευράς των παιδιών και όχι επειδή την προωθεί ο οργανισμός. Από την άλλη πλευρά, επισημάνθηκε ότι συνήθως οι οργανισμοί

χρησιμοποιούν, ως δείκτη ικανοποίησης, τη μονιμότητα της συμμετοχής των παιδιών στον οργανισμό, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη άλλοι δείκτες ή τύποι αξιολόγησης.

5.5. Ύπαρξη (και συνέπεια) των πολιτικών παιδικής προστασίας

Βασικό μήνυμα

Ο ατομικός εθελοντισμός και η ασυνείδητη ή υποσυνείδητη προστασία φαίνεται να είναι ο κανόνας, με εξαίρεση ορισμένους οργανισμούς που ακολουθούν εσωτερικούς κανόνες σε περισσότερο ή λιγότερο επίσημες ρυθμίσεις παραμέτρων. Τα περισσότερα παιδιά και οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν αν υπάρχουν τέτοιες πολιτικές στον οργανισμό στον οποίο συμμετέχουν, ενώ δεν γνωρίζουν πού πρέπει να απευθυνθούν για την καταγγελία περιστατικών βίας.

Σε ό,τι αφορά συγκεκριμένες πολιτικές προστασίας των παιδιών σε αθλητικούς οργανισμούς, ο ατομικός εθελοντισμός και η ασυνείδητη ή υποσυνείδητη προστασία φαίνεται να είναι ο κανόνας, εκτός από ορισμένους οργανισμούς που ακολουθούν εσωτερικούς κανόνες σε περισσότερο ή λιγότερο επίσημες ρυθμίσεις παραμέτρων. Μια κοινή τάση που διαπιστώθηκε και στις τέσσερις χώρες είναι η έλλειψη γνώσεων των περισσότερων παιδιών και γονέων σχετικά με την ύπαρξη τέτοιων πολιτικών στην οργάνωση στην οποία συμμετέχουν, ενώ δεν γνωρίζουν πού πρέπει να στραφούν σε περίπτωση που επιθυμούν να καταγγείλουν ένα περιστατικό βίας.

Αρκετοί επαγγελματίες στην Κύπρο πιστεύουν ότι θα ήταν θετικό εάν οι εθνικές αρχές αθλητισμού έθεταν βασικούς κανόνες για τον σκοπό αυτό, για παράδειγμα σχετικά με την εκπαίδευση των επαγγελματιών, την παρουσία αθλητικών ψυχολόγων ή την αξιολόγηση της προσωπικότητας των εκπαιδευτών και όχι μόνο τον έλεγχο των πιστοποιητικών τους. Εκτός από αυτό, ορισμένοι ανέφεραν ότι οι διαιτητές πρέπει να τιμωρούν τους αθλητές όταν βρίζει ο ένας στον άλλο, αλλά αυτό δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Οι εκπρόσωποι μίας ΜΚΟ στην Ελλάδα ανέφεραν ότι υλοποιούν αθλητικά προγράμματα μέσω της μεθοδολογίας που είναι γνωστή ως “football field” («γήπεδο ποδοσφαίρου»), η οποία απευθύνεται σε εφήβους ηλικίας 12- 16 ετών, αγόρια και κορίτσια, με στόχο την προώθηση αξιών όπως η ένταξη, ο σεβασμός, η συνεργασία και η ισότητα. Επιπρόσθετα, η γενική προοπτική των προγραμμάτων που υλοποιεί η εν λόγω ΜΚΟ εστιάζει στην αντίληψη

της ισότητας μεταξύ των παιδιών. Διαθέτει κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και προπονητές με άρτιο εκπαιδευτικό υπόβαθρο, καθώς και ψυχολόγους που βοηθούν τα παιδιά, τους γονείς τους και επαγγελματίες σε περίπτωση εκδήλωσης βίαιων περιστατικών. Παράλληλα, έχει συγκεκριμένο κώδικα δεοντολογίας και παρέχει εκπαιδεύσεις στο προσωπικό, ούτως ώστε να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση δύσκολων περιστατικών. Οι εκπρόσωποι μίας άλλης ελληνικής ΜΚΟ ανέφεραν μία πολιτική που εφάρμοσε η Εισαγγελία Ρεθύμνου μετά την αποκάλυψη ενός από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα βίας κατά των παιδιών στο χώρο του αθλητισμού. Προσκαλούσε τους γονείς να τηλεφωνήσουν στην Εισαγγελία και να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες, καθώς και να καταγγείλουν σχετικά περιστατικά. Παρόλο που αυτή η πρωτοβουλία βοήθησε ως έναν βαθμό, δεν ήταν αρκετή, ειδικά αν σκεφτεί κανείς ότι το Ρέθυμνο είναι μία μικρή πόλη. Για τον λόγο αυτό, θα έπρεπε να έχουν ληφθεί άλλα μέτρα, όπως για παράδειγμα, να κινητοποιηθεί ο δήμαρχος της πόλης, ούτως ώστε να παροτρύνει τους πολίτες να μιλήσουν και να προστατεύσουν τα παιδιά τους.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι Έλληνες επαγγελματίες στη διαδικτυακή έρευνα, όλοι οι αθλητικοί σύλλογοι/οργανισμοί και ακαδημίες διαθέτουν μία εσωτερική διαδικασία και έναν υπεύθυνο στον οποίο τα παιδιά μπορούν να καταγγείλουν περιστατικά βίας ή διακρίσεων, γεγονός που θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στην προστασία των παιδιών στον χώρο του αθλητισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα παιδιά μπορούν να καταγγείλουν τέτοια περιστατικά στους προπονητές τους, οι οποίοι προσπαθούν να αναπτύξουν φιλικές σχέσεις με τους αθλητές τους, ούτως ώστε να μπορούν να τους μιλούν εύκολα για όλα αυτά τα περιστατικά. Σύμφωνα με έναν από τους επαγγελματίες, κάθε ομάδα ορίζει έναν υπεύθυνο που επίσης, είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της αθλητικής ακαδημίας, ο οποίος ακούει όλα τα προβλήματα και λαμβάνει γνώση των πιθανών καταγγελιών των αθλητών. Μόνο ένας από τους επαγγελματίες ανέφερε ότι δεν υπάρχει στον αθλητικό σύλλογο που εργάζεται κάποιος υπεύθυνος για την καταγγελία περιστατικών βίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι όλοι οι επαγγελματίες υπογράμμισαν πόσο σημαντικό είναι να αναπτύξουν στενή σχέση με τους αθλητές τους προκειμένου να τους ενθαρρύνουν να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις και τα προβλήματά τους.

Όταν οι Έλληνες γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν αν υπάρχουν πολιτικές παιδικής προστασίας στον αθλητικό σύλλογο ή την ακαδημία που αθλείται το παιδί τους, όλοι τους απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν με εξαίρεση έναν γονέα που απάντησε καταφατικά χωρίς, όμως, να δώσει συμπληρωματικές πληροφορίες για το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών. Ένας από τους συμμετέχοντες δήλωσε ότι δεν γνωρίζει αν υπάρχουν τέτοιες πολιτικές και μάλιστα, δεν έχει τύχει να ρωτήσει ποτέ στην ακαδημία που αθλείται

το παιδί του αν όντως υπάρχουν. Ωστόσο, το 70% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι υπάρχει κάποιος υπεύθυνος στο εσωτερικό κάθε αθλητικού συλλόγου/σωματείου στον οποίο μπορούν τα παιδιά να καταγγείλουν περιστατικά βίας. Σε μία περίπτωση, ένας γονέας απάντησε ότι ο προπονητής του παιδιού του φαίνεται να έχει αναλάβει αυτό τον ρόλο, ενώ σε μία άλλη, ένας γονέας ανέφερε ότι υπάρχει ψυχολόγος στην ακαδημία που αθλείται το παιδί του, ο οποίος τους βοηθά να διαχειριστούν τέτοιες δύσκολες καταστάσεις.

Στην Ιταλία υπάρχουν αντίθετες απόψεις σχετικά με την ύπαρξη πολιτικής προστασίας των παιδιών σε αθλητικούς οργανισμούς. Ένας από τους συμμετέχοντες δήλωσε ότι υπάρχει μια αυξανόμενη προσοχή στο ζήτημα, ειδικά στο διοικητικό επίπεδο των αθλητικών οργανώσεων και ότι στη δική τους κοινωνία οι γονείς δίνουν έμφαση στους εσωτερικούς κώδικες και κανόνες κατά την εγγραφή των παιδιών τους. Αντιθέτως, υπάρχουν εκείνοι που ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχει κανένας κώδικας, ότι όλα αφήνονται στην επιλογή των μεμονωμένων επαγγελματιών του οργανισμού, οι οποίοι μπορούν να αποφασίσουν να εφαρμόσουν καλές πρακτικές σε αυτό το θέμα. Μόνο σε μία περίπτωση αναφέρθηκε ότι οι οργανισμοί έχουν κώδικα συμπεριφοράς, χάρη στις διατάξεις των Μνημονίων Συμφωνίας μεταξύ μίας ένωσης και μεμονωμένων οργανισμών που προωθούν την έγκριση μιας επίσημης συμφωνίας (Εγχειρίδιο Αξιών).

Όσο αφορά την ύπαρξη μιας πολιτικής προστασίας των παιδιών στον αθλητικό οργανισμό όπου εργάζονται, τέσσερις από τους επαγγελματίες δήλωσαν ότι υπάρχει αλλά δεν προσδιορίζουν το περιεχόμενό της, ενώ δύο δηλώνουν ότι οι πρακτικές για την προστασία των παιδιών είναι εγγενείς στις οργανώσεις τους. Άλλοι δύο απάντησαν ότι δεν υπάρχει πραγματική πολιτική - σε μία περίπτωση ο επαγγελματίας πιστεύει ότι ο οργανισμός δεν μπορεί να παρέχει πολιτική προστασίας, επειδή δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι επαγγελματίες που μπορούν να την αναπτύξουν. Όταν ρωτήθηκε εάν υπάρχει μέλος του οργανισμού υπεύθυνο για τη λήψη καταγγελιών περιστατικών βίας στο οποίο μπορούν να απευθυνθούν τα παιδιά, οκτώ από τους δώδεκα ερωτηθέντες ισχυρίστηκαν ότι υπάρχει ένα μέλος του προσωπικού με τέτοιο ρόλο (πρόεδρος ή συγκεκριμένος προπονητής). Όσον αφορά τη γνώμη των γονέων για τα ίδια θέματα, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν τίποτα για οποιαδήποτε πολιτική προστασίας των παιδιών στους οργανισμούς όπου αθλούνται τα παιδιά τους.

Στην Πορτογαλία, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι περισσότεροι αθλητικοί οργανισμοί δεν διαθέτουν επίσημη πολιτική προστασίας των παιδιών, ούτε καν έναν κώδικα συμπεριφοράς για τους επαγγελματίες - οι ενέργειες και οι στάσεις εξαρτώνται αποκλειστικά από τον προπονητή (ανεπίσημη διαδικασία). Οι περισσότεροι γονείς δεν γνωρίζουν αν υπάρχουν

πολιτικές για την προστασίας των παιδιών στον οργανισμό όπου ασκούνται τα παιδιά τους. Επιπρόσθετα, οι γονείς δεν αμφισβήτησαν ποτέ τον οργανισμό σχετικά με αυτό. Στην περίπτωση ενός περιστατικού βίας, η καταγγελία γίνεται στον προπονητή και διευθυντή ή στον πρόεδρο της οργάνωσης. Ωστόσο, παραμένει ένα ερωτηματικό για το τι συμβαίνει όταν ο επιτιθέμενος είναι ο προπονητής.

5.6. Προτεινόμενες αλλαγές

Βασικό μήνυμα

Οι συμμετέχοντες στην έρευνά μας, πρότειναν διάφορες προτάσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών στον αθλητισμό. Οι προτάσεις τους μπορούν να οργανωθούν σε τέσσερα διακριτά αλλά αλληλοσυσχετιζόμενα θέματα: ειδικοί μηχανισμοί για τον εντοπισμό και την παρέμβαση σε περιστατικά βίας, αλλαγές στην προσέγγιση των αθλητικών οργανισμών ως προς τη βία, βελτίωση της ενημέρωσης και της κατάρτισης των επαγγελματιών, των παιδιών και των οικογενειών τους σχετικά με τη βία, και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας γενικότερα.

Ειδικοί μηχανισμοί για τον εντοπισμό και την παρέμβαση σε περιστατικά βίας

Οι συμμετέχοντες σε αρκετές χώρες πρότειναν την υιοθέτηση συγκεκριμένων μηχανισμών που επιτρέπουν σε οργανισμούς, επαγγελματίες και οικογένειες να εντοπίζουν καλύτερα, να καταγγέλλουν και να παρεμβαίνουν σε περιστατικά βίας, συμπεριλαμβανομένων τυπικών πολιτικών ή κανονισμών, και κατά προτίμηση με κάποιο είδος προτύπων ή κατευθυντήριων γραμμών που έχουν θεσπιστεί σε εθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, αυτά τα μέτρα πρέπει να καλύπτουν όλες τις μορφές βίας και διακρίσεων και να διασφαλίζουν τη συνεχή παρακολούθηση των βίαιων συμπεριφορών από παιδιά και επαγγελματίες.

Για την ακρίβεια, ένας συμμετέχοντας από την Ελλάδα ανέφερε την ανάγκη δημιουργίας ενός πρωτοκόλλου που θα μπορούσε να είναι ο οδηγός που παρέχεται σε όλους τους επαγγελματίες και ειδικά στους προπονητές για τη διαχείριση βίαιων περιστατικών κατά παιδιών, ενώ ένας άλλος συνέστησε τη συνεχή επαφή με κοινωνικές υπηρεσίες όταν προκύπτουν βίαια περιστατικά. Η δημιουργία συγκεκριμένων τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας για την καταγγελία περιστατικών βίας στον αθλητισμό και η ανάγκη ενημέρωση παιδιών και γονέων σχετικά με τα νομικά τους δικαιώματα και τις σχετικές διαδικασίες

προτάθηκαν επίσης από άλλους συμμετέχοντες στην Ελλάδα. Οι Κύπριοι συμμετέχοντες εξέφρασαν μία πρόταση για διασφάλιση της προσήλωσης των αθλητικών οργανώσεων σε μία εθνική πολιτική προστασίας των παιδιών, καθώς και ότι οι ανεξάρτητοι ελεγκτές πρέπει να αποστέλλονται από τις εθνικές αρχές για την παρακολούθηση, την εποπτεία και την παροχή συμβουλών σε αθλητικούς οργανισμούς. Πρότειναν ακόμη τη δημιουργία ενός πιο επίσημου και ενιαίου φορέα προστασίας που να ασχολείται ειδικά με την προστασία των παιδιών στον αθλητισμό.

Αλλαγές στην προσέγγιση των αθλητικών οργανώσεων απέναντι στη βία

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα πιστεύουν ότι ένας θετικός μετασχηματισμός στην προσέγγιση των αθλητικών οργανώσεων απέναντι στη βία θα πρέπει να περιλαμβάνει μεγαλύτερη παρουσία αθλητικών ψυχολόγων, προώθηση της διεπιστημονικής εργασίας σε αθλητικούς οργανισμούς και εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης που να συμπεριλαμβάνουν παιδιά και γονείς και να εμπεριέχουν δείκτες που να δίνουν πληροφορίες όχι μόνο για τα αποτελέσματα, αλλά επίσης για την ευημερία των παιδιών και την ανάπτυξη μέσω του αθλητισμού. Οι συμμετέχοντες στην Κύπρο επισήμαναν ότι οι εθνικές αρχές αθλητισμού πρέπει να ενσωματώσουν πιο συμπεριληπτικές πρακτικές για τους αθλητές, θεωρώντας για παράδειγμα ότι ορισμένοι αθλητές σε αυτήν τη χώρα υφίστανται ψυχολογική περιθωριοποίηση λόγω της περιορισμένης οικονομικής τους ευχέρειας που τους εμποδίζει να συμμετάσχουν σε διεθνείς αγώνες.

Βελτίωση της ενημέρωσης και της κατάρτισης σχετικά με τη βία σε επαγγελματίες, παιδιά και οικογένειες

Οι συμμετέχοντες πρότειναν να γίνει επενδυθεί χρόνος και χρήμα στην εκπαίδευση και την ενημέρωση σχετικά με τη βία τόσο σε επαγγελματίες, όσο σε παιδιά και οικογένειες, με ειδικό περιεχόμενο προσαρμοσμένο σύμφωνα με την ομάδα-στόχο. Οι επαγγελματίες, ειδικά οι διευθυντές και οι προπονητές, θα επωφεληθούν από την ειδική εκπαίδευση για την πρόληψη της βίας και τα δικαιώματα των παιδιών. Αρκετοί συμμετέχοντες από όλες τις χώρες της έρευνας, επισήμαναν ότι γενικά οι προπονητές δεν λαμβάνουν κάποια εκπαίδευση προτού ξεκινήσουν την εργασία τους και μόνο μερικοί από αυτούς έχουν τύχει επαγγελματικής εκπαίδευσης για το επάγγελμά τους. Ορισμένοι διευθυντές αθλητικών συλλόγων στην Κύπρο ανέφεραν ότι επί του παρόντος προσφέρουν μαθήματα κατάρτισης/ διαλέξεις σε παιδιά και γονείς για θέματα όπως η υγιεινή διατροφή και η ψυχολογική κακοποίηση.

Μία άλλη σημαντική πρόταση ήταν η ύπαρξη ειδικής υποστήριξης που θα παρέχεται σε επαγγελματίες του αθλητισμού, για παράδειγμα από ψυχολόγους, σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης συγκεκριμένων περιστατικών ή συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν. Στην Ιταλία, για παράδειγμα, εννέα από τους δώδεκα επαγγελματίες που συμμετείχαν στην έρευνά μας, δήλωσαν ότι θα ήθελαν να λαμβάνουν περισσότερες πληροφορίες ή στοχευμένη εκπαίδευση σχετικά με τα θέματα της προστασίας των παιδιών και πώς να προσεγγίσουν και να διαχειριστούν δύσκολες καταστάσεις σύμφωνα με μία έγκυρη ψυχολογική υποστήριξη. Πέραν αυτού, θα ήθελαν να ξέρουν πού μπορούν να απευθυνθούν για την καταγγελία περιστατικών βίας και πώς να βελτιώσουν την πρόσβαση των νέων με αναπηρίες σε αθλητικά γήπεδα (ίσως μέσω της δημιουργίας «μαθημάτων ένταξης»). Οι γονείς στην Ιταλία ανέφεραν τη σημασία της κατάρτισης επαγγελματιών του αθλητισμού σε διαπολιτισμικά ζητήματα.

Στην περίπτωση των παιδιών και των οικογενειών, η εκπαίδευση ή η πληροφόρηση πρέπει να αφορά κυρίως τον τρόπο αντιμετώπισης και δράσης σε περιστατικά βίας. Θα ήταν επίσης σκόπιμο να διευκρινιστεί στα παιδιά και τους γονείς ότι ο αθλητισμός δεν πρέπει να επικεντρώνεται στη νίκη ή την ήττα, αλλά περισσότερο στην εμπειρία και στην ευκαιρία για ανακάλυψη και ανάπτυξη των ικανοτήτων του ατόμου και την επίτευξη αποτελεσμάτων μέσω της συνεργασίας με άλλους. Οι συμμετέχοντες στην Ελλάδα πρότειναν να βελτιωθεί η επικοινωνία μεταξύ αθλητικών οργανώσεων, των επαγγελματιών τους, των παιδιών και των οικογενειών τους, ιδίως μέσω συναντήσεων για την ενημέρωση των γονέων καθώς και τη δημιουργία καλύτερης σχέσης μεταξύ των προπονητών και των μαθητών τους.

Ευαισθητοποίηση στην κοινωνία γενικότερα

Όσον αφορά την κοινωνία γενικά, συνιστάται η προώθηση του αθλητισμού ως πράξη που υπερβαίνει τον ανταγωνισμό. Ορισμένοι συμμετέχοντες υποστήριξαν την ανάγκη για μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ αθλητικών οργανώσεων και σχολείων σε αυτό το θέμα διασφαλίζοντας ότι πρέπει πάντα να τηρείται η σχέση μεταξύ αθλητισμού και θετικών αξιών (π.χ. σεβασμός, ισότητα κλπ.). Τέλος, προτάθηκε από τους Έλληνες συμμετέχοντες η διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης σχετικά με τη βία με τη συμμετοχή δημοφιλών αθλητών που θα μπορούσαν να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες με το ευρύ κοινό προτείνεται ως μέθοδος από τους συμμετέχοντες στην Ελλάδα.

6. Συμπεράσματα

Η εκτίμηση αναγκών της έρευνάς μας, επιβεβαιώνει τη σημασία της βελτίωσης των πολιτικών και των πρακτικών προστασίας των παιδιών στον αθλητισμό στις τέσσερις χώρες που εξετάστηκαν: Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία.

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στη μελέτη μας αναγνώρισαν την ύπαρξη βίας και διακρίσεων στον αθλητισμό. Η βία μπορεί να είναι ψυχολογική ή σωματική και μπορεί να διαπραχθεί από επαγγελματίες εναντίον παιδιών, από μέλη της οικογένειας των παιδιών εναντίον παιδιών και επαγγελματιών ή από ένα παιδί εναντίον άλλου. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης καταστάσεις διακρίσεων λόγω φύλου, εθνικότητας και αναπηρίας, μεταξύ άλλων. Τα στερεότυπα με βάση το φύλο αναπαράγουν προκατάληψη και στίγμα με μη-υπολογισμένες συνέπειες για την ψυχική και σωματική ευημερία των παιδιών.

Στο νομικό πλαίσιο υπάρχουν ανεπάρκειες, είτε επειδή δεν υπάρχουν διατάξεις είτε επειδή είναι πολύ γενικές και ευρείς, με αποτέλεσμα να δημιουργούν δυσκολίες στον εντοπισμό, την παρακολούθηση και την παρέμβαση σε περιπτώσεις βίας. Πολλές από αυτές τις καταστάσεις εμπίπτουν στις αρμοδιότητες διαφόρων θεσμικών παραγόντων, όπως ιδρυμάτων προστασίας παιδιών, αθλητικών αρχών, αστυνομικών αρχών, δικαστηρίων και άλλων. Μια άλλη δυσκολία στην εφαρμογή της νομοθεσίας είναι ότι αυτές οι μορφές βίας συχνά εμφανίζονται από εκπροσώπους θεσμικών οργάνων, επαγγελματίες του αθλητισμού και σε μικρότερο βαθμό από οικογένειες και παιδιά - ως αναπόφευκτες, αποδεκτές ή ασήμαντες συμπεριφορές στον αθλητισμό, ακόμη και αν η νομοθεσία ποινικοποιεί τέτοια βία. Είναι σημαντικό το πρόγραμμα ACTIVE να συνεχίσει να συμβάλλει στην ενίσχυση των ικανοτήτων όλων των ομάδων-στόχου προκειμένου να αναγνωρίζουν τη βία και τις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει.

Υπάρχει ακόμη έλλειψη πολιτικών σε επίπεδο αθλητικών οργανώσεων. Δεδομένων των ελλείψεων επίσημων πολιτικών ή μηχανισμών (κώδικες συμπεριφοράς, πρωτόκολλα ή άλλα), η ευθύνη αποδίδεται στον καθένα ξεχωριστά, στην ικανότητα του προπονητή ή στην ικανότητα του παιδιού ή των γονέων να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Οι προσπάθειες για την πρόληψη της βίας αποδίδονται στους προπονητές, οι οποίοι ωστόσο δεν διαθέτουν επαρκή εκπαίδευση ή υποστήριξη από άλλους επαγγελματίες για την εκπλήρωση αυτού του ρόλου. Η κρίσιμη σημασία μίας έγκαιρης παρέμβασης σε καταστάσεις βίας επιβεβαιώνεται από τους πολύ συχνούς κινδύνους κλιμάκωσης της βίας, συνήθως από λεκτική σε σωματική βία ή από μεμονωμένες επιθέσεις σε εκφοβισμό.

Η αξιολόγησή μας αποκαλύπτει πολλά υποσχόμενες πρακτικές για την πρόληψη της βίας, που αναπτύχθηκαν κυρίως από συγκεκριμένες αθλητικές οργανώσεις ή ΜΚΟ. Άλλες

εφαρμόζονται από μεμονωμένους επαγγελματίες οι οποίοι έχουν συγκεκριμένο ενδιαφέρον για την πρόληψη της βίας. Θα ήταν ωφέλιμο εάν ο δημόσιος φορέας του αθλητισμού της εκάστοτε χώρας μάθαινε για αυτές τις πρακτικές, τις εξέταζε, τις ενίσχυε και τις προσαρμόζε στα δικά του μέτρα.

Άλλα κενά περιλαμβάνουν την έλλειψη αποτελεσματικών μέτρων για την παρακολούθηση και τιμωρία της βίαιης συμπεριφοράς, την απουσία αθλητικών ψυχολόγων σε πολλά περιβάλλοντα και οργανισμούς, ασαφείς κανόνες σχετικά με τη συμμετοχή των γονέων εντός και εκτός του αθλητικού οργανισμού και ανεπαρκή πληροφόρηση προς στα παιδιά και τους γονείς σχετικά με τους μηχανισμούς προστασίας των αθλητών. Για τους λόγους αυτούς, οι γονείς πρέπει να συμμετέχουν στα μετέπειτα στάδια του προγράμματος ACTIVE, καθώς στοχεύουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ευημερίας όλων των παιδιών που συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες.

Με βάση την παρούσα εκτίμηση αναγκών, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή για να διασφαλιστούν οι ακόλουθες πτυχές στο εργαλείο αυτοαξιολόγησης που πρόκειται να αναπτυχθεί στο επόμενο στάδιο του έργου ACTIVE:

- Η βία στον αθλητισμό δεν μπορεί να γίνεται αποδεκτή ή ανεκτή, αλλά αντίθετα θα πρέπει να εντοπίζεται και να τυγχάνει της ανάλογης θεώρησης από τον οργανισμό, τους επαγγελματίες, τις οικογένειες και τα παιδιά.
- Θα πρέπει να διευκρινιστεί ποιες συμπεριφορές πρέπει να θεωρηθούν βίαιες, συμπεριλαμβανομένων πρακτικών παραδειγμάτων.
- Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η αποστολή του οργανισμού πρέπει να περιλαμβάνει την προώθηση της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού.
- Θα πρέπει να θεσπιστεί ένας σχετικός Κώδικας Δεοντολογίας ή άλλοι επίσημοι κανονισμοί.
- Θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τους μηχανισμούς προστασίας των παιδιών σε παιδιά και γονείς, καθώς και να προωθείται η συμμετοχή των παιδιών και των γονέων σε αποφάσεις και αξιολογήσεις, μέσω πιο τυποποιημένων μηχανισμών που διασφαλίζουν ότι οι γονείς αναλαμβάνουν την ευθύνη να αναζητούν πληροφορίες και να ενεργούν όποτε κρίνεται απαραίτητο.
- Θα πρέπει να διοχετεύονται οι κατάλληλες γνώσεις στην εκπαίδευση που παρέχεται σε επαγγελματίες πέρα από αυστηρά τεχνικές πτυχές, αναγνωρίζοντας τη σημασία

άλλων δεξιοτήτων που τους επιτρέπουν να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν καλύτερα περιστατικά βίας.

Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι οι αθλητικές οργανώσεις σε αυτές τις τέσσερις χώρες είναι πολύ διαφορετικές όσον αφορά το μέγεθος, τις τυπικές διαδικασίες που ακολουθούν και τους πόρους που διαθέτουν. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, το εργαλείο που θα αναπτυχθεί στο πλαίσιο του προγράμματος ACTIVE πρέπει να σχεδιαστεί με τρόπο που να το καθιστά εφαρμόσιμο σε όλους τους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων και πιο επίσημων (π.χ. μεγάλα αθλητικά σωματεία), καθώς και στους μικρότερους και πιο ανεπίσημους (π.χ. τοπικές ενώσεις που παρέχουν ψυχαγωγικές δραστηριότητες). Οι επίσημοι φορείς σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, όπως οι αθλητικές αρχές, οι ομοσπονδίες ή οι δήμοι, μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη διάδοση ή ακόμη και στην εφαρμογή του ίδιου του εργαλείου.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος κατάρτισης για επαγγελματίες πρόκειται να επωφεληθεί εξίσου από την παρούσα εκτίμηση αναγκών. Ειδικότερα, το περιεχόμενο της εκπαίδευσης θα πρέπει να περιλαμβάνει ανεπίσημα και επίσημα μέτρα - συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων - για την προστασία των παιδιών, την πρόληψη της βίας κατά των παιδιών στον αθλητισμό, τους κώδικες δεοντολογίας, την προστασία της ιδιωτικής ζωής των παιδιών, τις ψυχοπαιδαγωγικές και διαπολιτισμικές πτυχές στην εκπαίδευση/εργασία με παιδιά, τη διαχείριση δύσκολων καταστάσεων, την αξιολόγηση της ικανοποίησης των παιδιών στο πλαίσιο των αθλητικών-ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, τη διαχείριση της σχέσης με τους γονείς και τη συμμετοχή των παιδιών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τα επηρεάζουν εντός του αθλητικού οργανισμού στον οποίο αθλούνται.

Βιβλιογραφία

Chroni, S & Papaefstathiou, M. (2015). Safeguarding, Child Protection and Welfare in Sport in two Southern European Countries: Greece and the Republic of Cyprus, in Lang, M. & Hartill, M. (eds) Safeguarding, Child Protection and Abuse in Sport: International Perspectives in Research, Policy and Practice, (pp. 58-67), London, Routledge.

David, Paulo (2004). Human Rights in Youth Sport – a critical review of childrens’s rights in competitive sports. Routledge. Available from: https://www.amazon.com/Human-Rights-Youth-Sport-Competitive/dp/0415305586#reader_0415305586.

European Commission, (2016). Study on gender-based violence in sport – Final report, European Commission, Directorate-General for Education and Culture

ΦΕΚ 2014-06-12, Τεύχος Α, Αριθμ. 137, σσ. 4377-4384.

Ελληνική νομοθεσία

Νόμος υπ’ αριθμ. 1756/1988.

Νόμος υπ’ αριθμ. 2225/1994.

Νόμος υπ’ αριθμ. 2721/1999.

Νόμος υπ’ αριθμ. 3064/2002.

Νόμος υπ’ αριθμ. 4194/2003.

Νόμος υπ’ αριθμ. 3226/2004.

Νόμος υπ’ αριθμ. 3625/2007.

Νόμος υπ’ αριθμ. 3811/2009.

Νόμος υπ’ αριθμ. 4194/2013.

Italia, Diritti dei minori: ancora molte disuguaglianze in Italia. Articolo Uisp Nazionale, 17/11/2019. Available from: <http://www.uisp.it/nazionale/pagina/diritti-dei-minori-ancora-molte-disuguaglianze-in-italia>

Η ΒΡΑΔΥΝΗ. (2019). Η αντίδραση του Υφυπουργού Αθλητισμού. Ανακτήθηκε 30.03.2020 από: <https://www.vradini.gr/avgenakis-ekfovismos-ke-via-den-echoun-thesi-ston-athlithismo-to-logo-echi-i-dikeosyni/>.

Kirby, Joe (2018). The sex abuse scandal surrounding USA Gymnastics team doctor Larry Nassar, explained. Available from: <https://www.vox.com/identities/2018/1/19/16897722/sexual-abuse-usa-gymnastics-larry-nassar-explained>.

ΚΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΥ Ε. (2018). Καμπάνια «Μένει Μυστικό». Ανακτήθηκε 10.04.2020 από: <https://www.ert.gr/ert3/kampania-menei-mystiko-apo-to-chamogelo-toy-paidiyy-gia-tin-paidiki-kakopoiisi/>.

LAWSPOT. (2019). Η Ελλάδα κυρώνει τη Σύμβαση Magglingen/Macolin για τους σημμένους αγώνες - Νέες διατάξεις για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό. Ανακτήθηκε 10.04.2020 από: <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/i-ellada-kyronei-ti-symvasi-magglingen-macolin-gia-toys-stimenoy-agones-nees-diataxeis>.

Ministry of Labour, Welfare and Social Insurance (2020). National strategy and action plan to combat sexual abuse and exploitation of children and child pornography. Available from: [http://www.mlsl.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/All/070F867D2763F568C2257FC70024C4F4/\\$file/1%20NATIONAL%20STRATEGY%20TO%20COMBAT%20CHILD%20ABUSE.pdf](http://www.mlsl.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/All/070F867D2763F568C2257FC70024C4F4/$file/1%20NATIONAL%20STRATEGY%20TO%20COMBAT%20CHILD%20ABUSE.pdf)

Nery, Miguel (2016), Bullying no contexto da formação desportiva em Portugal. Estudo exploratório a nível nacional de modalidades individuais, colectivas e de combate.) Available from: <https://www.repository.utl.pt/handle/10400.5/13034>.

Policy UISP per la Tutela di Bambine/i e Adolescenti, 2015. Available from: http://www.uisp.it/nazionale/aree/poeducative/files/Policy%20uisp_modificata%2029%20gennaio%202015.pdf

Portugal, Decree-Law 323-E/2000 that regulates Law 166/99 of 14 September, approving the Law on Educational Tutelage (Decreto-Lei n.º 323-E/2000 que regulamenta a Lei n.º 166/99, de 14 de Setembro, que aprova a Lei Tutelar Educativa), 20 December 2000. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/2000/12/292A03/00450049.pdf>.

Portugal, Decree-Law 98/98 that creates the National Committee for the Protection of Children and Young People at Risk (Decreto-Lei n.º 98/98, que cria a Comissão Nacional de Protecção das Crianças e Jovens em Risco), 18 April 1998. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/1998/04/091A00/17111713.pdf>.

Portugal, Law 147/99, Law for Protection of Children and Young People at Risk (Lei n.º 147/99, Lei de Protecção de Crianças e Jovens em Perigo), 1 September 1999. Available from: <http://dre.pt/pdf1sdip/1999/09/204A00/61156132.pdf>.

Portugal, Law 39/2009, amended by Decree Law 114/2011 and republished by Law 52/2013 establishing the legal regime for combating violence, racism, xenophobia and intolerance in sports shows, in order to enable them to be held safely (Lei nº 30/2009, Decreto-Lei nº 114/2011 e republicada pela Lei nº 52/5013 que estabelece o regime jurídico do combate à violência, ao racismo, à xenofobia e à intolerância nos espetáculos desportivos, de forma a possibilitar a realização dos mesmos com segurança), 25 July 2013. Available from: <https://dre.pt/application/conteudo/498756>

Portugal, Law 113/2009 establishing measures to protect children, in accordance with Article 5 of the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual and the second amendment to Law 57/98 of 18 August (Lei n.º 113/2009 que estabelece medidas de protecção de menores, em cumprimento do artigo 5.º da Convenção do Conselho da Europa contra a Exploração Sexual e o Abuso Sexual de Crianças, e procede à segunda alteração à Lei n.º 57/98, de 18 de Agosto), 17 September 2009. Available from: <https://dre.pt/application/dir/pdf1sdip/2009/09/18100/0662006621.pdf>.

Portugal, Law 51/2012, approves the Statute of Student and School Ethics (Lei n.º 51/2012, aprova o Estatuto do Aluno e Ética Escolar), 5 September 2012. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/2012/09/17200/0510305119.pdf>.

Portugal, Law 60/2013, the 30th amendment to the Criminal Code (Lei n.º 60/2013 que procede à 30.ª alteração do Código Penal), 23 August 2013. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/2013/08/16200/0508805090.pdf>.

Portugal, Presidential Decree 14/2003 that ratified the Optional Protocol to The Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, open for signature in New York, 25 May 2000 (Decreto do Presidente da República n.º 14/2003 que ratifica o Protocolo Facultativo à Convenção sobre os Direitos da Criança Relativo à Venda de Crianças, Prostituição Infantil e Pornografia Infantil, aberto para assinatura em Nova Iorque em 25 de Maio de 2000), 5 March 2000. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/2003/03/054A00/14921492.pdf>.

Portugal, Presidential Decree 90/2012 ratifying the Council of Europe Convention on the Protection of Children Against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, signed in Lanzarote on 25 October 2007 (Decreto do Presidente da República n.º 90/2012 que ratifica a Convenção do Conselho da Europa para a Protecção das Crianças contra a Exploração Sexual e os Abusos Sexuais, assinada em Lanzarote em 25 de Outubro de 2007), Diário da República, 1ª Série, n.º 103, 28 de Maio de 2012. Available from: <https://dre.pt/pdf1sdip/2012/05/10300/0278602786.pdf>.

Portugal, Presidential Decree 13/2013, ratifying the Convention of the European Council for the Prevention and Fight against Violence against Women and against Domestic Violence (Decreto do Presidente da República n.º 13/2013, procedendo à ratificação da Convenção do Conselho da Europa para a Prevenção e o Combate à Violência contra as Mulheres e a Violência Doméstica), 21 January 2013. Available from: <http://dre.pt/pdf1sdip/2013/01/01400/0037700377.pdf>.

Portugal Resolution of the Council of Ministers 61/2018 (Resolução do Conselho de Ministros Resolução do Conselho de Ministros n.º 61/2018), 21 May 2018. Available from: <https://dre.pt/application/conteudo/115360036>.

Συντονιστής Προγράμματος: ΚΜΟΠ (Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας)

Διεύθυνση: Σκουφά 75, Αθήνα, Ελλάδα

Email: active@kmop.eu

Website: <https://www.kmop.gr/el/>

Funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.